

sama aate, sama vaate

VAATTEET MIELENOSOITUKSEN
VÄLINEENÄ

LAB-AMMATTIKORKEAKOULU
MUOTOILUINSTITUUTTI
MUOTOILU (AMK)
PUETTAVA MUOTOILU

OPINNÄYTETYÖ
EVELIINA HOLOPAINEN
41 SIVUA
KEVÄT 2021

tiivistelmä

Opinnäytetyössäni tutkin pukeutumista mielenosoituksissa vuosina 2016–2021.

Mielenosoitusten määrä on lisääntynyt maailmanlaajuisesti lähivuosina, ja yhä useammassa protestissa osanottajat hyödyntävät vaatteita mielenilmauksen välineenä.

Nykyaikainen mielenosoituspukeutuminen on kuitenkin ilmiö, josta ei ole tehty monia tutkimuksia. Työssäni kartoitin ja analysoin tapausesimerkkien kautta mielenosoituspukeutumisen erilaisia keinoja ja niiden soveltamista. Nykytapauksen lisäksi tutkin myös aiheen historiaa. Kartoitin lisäksi mielenosoituspukeutumisen käytännöllisiä tarpeita, ja pohdin lopuksi, mitä haasteita ja mahdollisuuksia ne voisivat tarjota vaatesuunnittelijoille.

Tutkimuksessani sain selville, että mielenosoituspukeutumisen keinot ovat moninaisia, ja aina vahvasti visuaalisuuteen nojaavia. Joissakin tapauksissa löysin mielenkiintoisia yhtymäkohtia ja viittauksia vuosikymmenten takaisen mielenosoituspukeutumisen ja modernin vaatetuksen välillä.

abstract

In this thesis I examined the use of clothing as a tool of protest in demonstrations and marches during the years 2016-2021.

The number of protests has increased globally in recent years, as has the usage of clothes as a means of it. Despite that, there isn't a lot of research done on the subject of modern protest wear. In my research I studied and analyzed the different means of using clothes as protest by examining case examples of demonstrations I picked out. In addition to modern-day example cases, I also studied the history of protest dressing. Finally, I mapped out the functional demands for protest clothing, and also contemplated what kind of challenges and opportunities said demands could present for clothing designers.

As a result of my research, I found that the means of using clothing as protest are varied and in some cases very creative. I also discovered some confluence and similarities between the modern-day case examples and protests of the past.

sisällys

1. JOHDANTO	3	3.2.2 SLOGANIT	15
1.1 AIHEEN ESITTELY	4	3.2.3 VÄRIEN VOIMA	20
1.2 TAVOITTEET	5	3.2.4 PERFORMATIIVISUUS	23
1.3 RAJAUS	5	3.2.5 HISTORIASTA AMMENTAMINEN	28
1.4 TUTKIMUSKYSYMYKSET	5	3.3 MIELENOSOITUSPUKEUTUMISEN TARPEET	31
		3.3.1 FUNKTIONAALISUUS	31
2. MIELENOSOITUKSET	6	3.3.2 TURVALLISUUS	32
2.1 MIELENILMAUSTEN AIKAKAUSI	7		
2.2 MIELENOSOITUKSEN TYYPIT	8	4. LOPPUPÄÄTELMÄT	34
		4.1 YHTEENVETO	35
3. MIELENOSOITUSPUKEUTUMINEN	9	4.2 ARVIOINTI & POHDINTA	36
3.1 VAATTEET MIELENOSOITUKSEN VÄLINEENÄ	10		
3.2 MIELENOSOITUSPUKEUTUMISEN KEINOT	11		
3.2.1 UNIFORMUT	12	LÄHTEET	37

1. johdanto

1.1

aiheen esittely

Viime vuosien uutiskuva on ollut levottomuuksien ja tyytymättömyyden värjäämä. Pelkästään vuonna 2020 järjestettiin kymmeniä isoja mielenosoituksia ympäri maailman (Carnegie Endowment for International Peace, 2021). Muun muassa yhä jatkuva pandemiatilanne sekä poliisin osoittama aggressio siviilejä kohtaan ovat puhuttaneet ja saaneet ihmiset liikkeelle, niin sosiaalisen median kanavissa kuin kaduillakin. Oli ympäristö mikä tahansa, mielenosoittajat ovat esillä. Ja koska he ovat esillä, monet heistä myös haluavat pukeutua tavalla, joka heijastaa heidän kantaansa.

Lähivuosina on nähty lukuisia julkisia kannanottoja televisiossa ja iltapäivälehdissä. Näyttelijät pukeutuneina mustiin punaisella matolla #MeToo-liikkeen kannattamiseksi, mallit kävelemässä muotinäytösten lavoilla poliittisesti ladatuilla iskulauseilla koristelluissa mekoissa, ja naispoliitikot valkoisissa puvuissaan istuntosaleissa. Kun kaikkien tuntema henkilö ilmaisee kantansa pukeutumisellaan, siitä puhutaan ja sitä analysoidaan.

Minua kiinnostavat kuitenkin enemmän ruohonjuuritason mielenilmaukset. Olen nähnyt uutiskuvissa väkijoukkoja kokoontuneena puistoihin yllään samanlaiset hatut tai paidoissaan sama iskulause.

Ne ovat usein hyvin vaikuttavia näkyjä, mutta ne eivät yleensä herätä yhtä paljon huomiota tai kiinnostusta kuin kuuluisuuk-sien Instagram-päivitykset.

Siksi halusin lähteä tutkimaan sitä, miten ihan tavalliset ihmiset pukeutuvat lähties-sään kadulle marssimaan plakaatit kädessä. Millaisia tietoisia valintoja he tekevät halutessaan ilmaista kantansa sanattomasti, ja miksi? Miten he hyödyntävät vaatetusta mielenilmauksen välineenä? Pukeutuvatko he yhtenäiseen asuun kanssaprotestoijensa kanssa, vai onko jokaisella yllään omanlaisensa ”protestiuniformu”?

Muun muassa nämä kysymykset toimivat tutkimukseni lähtökohtina.

4

avainsanat

mielenosoitus

mielenosoituspukeutuminen

aktivismi

uniformu

slogan

1.2 tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa protestojien pukeutumista mielenosoituksissa.

Tutkin, millaisilla tavoilla vaatteita on hyödynnetty mielenosoituksen välineenä Euroopassa sekä Yhdysvalloissa vuosina 2016–2021. Kartoitan vaatekappaleiden ja värien symbolista roolia sekä sitä, millaisia iskulauseita mielenosoittajien vaatteissa on esiintynyt.

Tutkin myös mielenosoituspukeutumisen historiaa ja peilaan nykypäivän protestivaatetusta menneisyyden mielenosoituksiin, etsien mahdollisia yhtymäkohtia. Kartoitan lisäksi mielenosoituspukeutumisen funktionaalisia tarpeita.

1.3 rajaus

Valitsemani tutkimusaihe on laaja, joten melko tiukka rajaus oli välttämätön. Päätin keskittyä tutkimaan ruohonjuuritason mielenilmauksia viimeisen viiden vuoden ajalta, sillä koin, että kyseinen aikaikkuna sisältäisi tarpeeksi relevantteja tapahtumia, muttei olisi kuitenkaan liian suuri. Maantieteellisesti rajasin tutkimani tapausesimerkit Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, sillä ajattelin tiedonetsinnän olevan niin vaivattomampaa, ajatellen suomalaista uutiskuvaa ja maita, jotka useimmiten ovat otsikoissa.

Ylipäänsä juuri ruohonjuuritason mielenilmaukset valitsin siksi, että koin esimerkiksi julkisuuden henkilöiden kantaaottavasta pukeutumisesta olevan jo olemassa enemmän keskustelua ja analyyseja kuin tavallisten ihmisten mielenosoituspukeutumisesta.

1.4 tutkimuskysymykset

Miten mielenosoittajat ovat käyttäneet vaatteita & pukeutumista mielenilmauksen välineenä viimeisten viiden vuoden aikana?

Mitkä ovat mielenosoituspukeutumisen tarpeet?

2. mielenosoitukset

2.1

mielenilmausten aikakausi

Maailmanlaajuisesti järjestetään vuosittain lukuisia mielenosoituksia, mutta erityisesti lähivuosina niiden määrä on ollut nousussa. Viime vuosien mielenosoitukset ovat olleet aiheiltaan ja tyypeiltään monimuotoisia, mutta tietyt laajamittaiset teemat ovat yhdistäneet useita niistä. Esimerkiksi taloudellinen epätasa-arvo, ilmastonmuutos ja päättäjien toimettomuus sen hidastamiseksi sekä poliittisten johtajien korruptio ovat aiheita, jotka ovat saaneet ihmiset liikkeelle kansainvälisellä tasolla (BBC News 2019).

Toisinaan tietyt tapahtumat tai yksittäiset poliittiset toimijat ovat aiheuttaneet ryöpyn mielenilmauksia, jotka ovat joissakin tapauksissa pysyneet lokaaleina, ja toisissa tapauksissa ne ovat muodostuneet kansainvälisiksi liikkeiksi. Esimerkiksi vuoden 2016 Yhdysvaltain presidentinvaalien jälkeen mielenosoitusten määrä USA:ssa moninkertaistui. Eräs kyselytutkimus osoitti, että yksi viidestä kyselyyn osallistuneesta amerikkalaisesta on osallistunut mielenosoitukseen Donald Trumpin virkaanastumisen jälkeen, ja 19 prosentille heistä se oli ensimmäinen kerta, kun he protestoivat (Buchanan, Bui, Patel 2019).

Hyvä esimerkki laajasta, maailmanlaajuisesti ilmiöksi kehittyneestä mielenosoituksesta on puolestaan Black Lives Matter-liike, jonka mielenosoitusten määrä kasvoi globaalilla tasolla merkittävästi kesällä 2020 George Floydin kuoleman jälkeen.

Vuoden 2020 alussa alkanut koronapandemia hillitsi mielenosoituksia aluksi, mutta kevään jatkuessa kadut ympäri maailman täyttyivät jälleen ihmisistä. Pelko sekä tyytymättömyys tautitilanteeseen ja riittämättöminä koettuihin hallitusten toimiin sen pysäyttämiseksi sai aikaan uuden mielenosoitusten aallon useassa maassa. Jotkut protestoivat paikallisia koronarajoituksia vastaan, jotkut toiset taas vaativat päättäjiltä taloudellista tukea ja selkeitä suunnitelmia pandemian hillitsemiseksi.

Yksi merkittävä edesauttava tekijä, joka on vaikuttanut mielenosoitusten määrän lisääntymiseen osapuilleen viimeisen kymmenen vuoden aikana, on sosiaalinen media. Epäilemättä myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä ihmiset - erityisesti nuoret diginatiivit - ovat nykyään entistä halukkaampia keskustelemaan, ottamaan kantaa ja vaikuttamaan. Koska internet ja taskukokoiset kamerat ovat älypuhelimien myötä nykyään lähes jokaisen käden ulottuvilla, asioista perillä oleminen ja tapahtuminen taltiointi sekä jakaminen muille on vaivattomampaa kuin koskaan.

Siinä missä menneinä vuosikymmeninä tietolähteinä toimivat pääasiassa televisiouutiset ja sanomalehdet, nykypäivänä tiedonsiirto on välitöntä kiitos erilaisten kuva- ja tekstinjakosovellusten. Esimerkiksi sivustakatsojan kuvaama – ja myöhemmin sosiaaliseen mediaan jakama - video poliisista pahoinpitelemässä George Floydia toimi merkittävänä katalyyttinä Black Lives Matter-liikkeen leviämiselle vuoden 2020 kesällä (Ovide 2020).

Sosiaalinen media paitsi helpottaa tiedonsiirtoa, se myös tekee mielenilmausten suunnittelun, järjestämisen ja niihin osallistumisen helpoksi (Ovide 2020). Internet ei juuri tunne kaupunki- ja valtiorajoja, ja isojenkin mielenilmausten koordinointi on melko vaivatonta puhelimen välityksellä - muun muassa Facebook-tapahtumat ja -ryhmät tai Instagram-tilit ovat käteviä työkaluja tiedon ja ohjeiden kommunikointiin myös suurille, monikansallisille ihmisryhmille. Useita mielenosoituksia on myös järjestetty pelkäämään sosiaalisen median sisällä, jolloin kuka tahansa, missä tahansa voi ottaa niihin osaa. Kyseisissä online-mielenilmauksissa kantansa voi osoittaa käyttämällä tiettyjä avainsanoja tai jakamalla tiettyä mediasisältöä. Tällaiset mielenosoitukset ovat osallistavia ja vaivattomia, mutta on herättänyt keskustelua, ovatko ne yhtä vaikuttavia kuin perinteiset, fyysistä läsnäoloa vaativat mielenilmaukset. Tämä opinnäytetyö keskittyykin tutkimaan tapausesimerkkejä kyseenomaisista perinteisistä mielenosoituksista.

2.2 mielenosoituksen tyypit

Mielenosoituksilla on erilaisia muotoja. Tämä opinnäytetyö tarkastelee pääasiassa rauhanomaisia, fyysisiä mielenilmauksia, jotka tapahtuvat joukkotasolla eli joissa on useita osallistujia.

Mielenosoitukset järjestetään tavallisesti julkisilla paikoilla kaupunkiympäristöissä kuten toreilla, puistoissa, aukioilla tai kaduilla. Osanottajat voivat osoittaa mieltään liikkuen tai olemalla paikallaan. Mikäli mielenosoittajat ovat liikkeessä, kyseessä on tavallisimmin marssi tai kulkue. Marssit voivat olla hiljaisia tai äänekkäitä - osanottajat voivat esimerkiksi toistaa tiettyä hokemaa verbaalisesti tai soittaa musiikkia. Marssit kiertävät yleensä jotakin ennalta määritettyä reittiä pitkin. Mielenosoittajat haluavat luonnollisesti herättää huomiota, joten usein marssin lokaatioksi valikoituu vilkas pääkatu tai vastaava paikka, jossa on paljon ihmisiä ja liikennettä. Monissa tapauksissa mielenosoittajilla kantavat mukanaan kylttejä, banderolleja ja muita vastaavia apuvälineitä.

Staattisessa mielenosoituksessa – jossa mielenosoittajat ovat paikallaan yhdessä paikassa –

tavoitteena on usein estää sivullisten kulku tai pääsy johonkin rakennukseen. Tällöin voidaan puhua myös valtauksesta. Mielenosoittajat voivat esimerkiksi seistä tai istua tiellä tai jonkin julkisen rakennuksen portailla. Tällaiset istumisprotestit ovat laillisia, mutta jos ne häiritsevät liikennettä, poliisi voi puuttua niihin ja pyytää osanottajia siirtymään (Poliisi 2021). Marssi tai kulkue voi myös päättyä vastaavaan staattiseen mielenosoitukseen, usein jonkun tietyn rakennuksen, kuten eduskuntatalon eteen.

Muita mielenosoituksen tyyppejä ovat muun muassa erilaisten julisteiden tai bannereiden asettaminen julkisille paikoille, graffitit tai vastaavat rakennusten seinillä sekä julkisten monumenttien kuten patsaiden tuhriminen, rikkominen tai kaataminen. Tällaiset ovat usein sakkorangaistukseen johtavia. (Community Law 2021.)

3. mielenosoitus- pukeutuminen

3.1

vaatteet

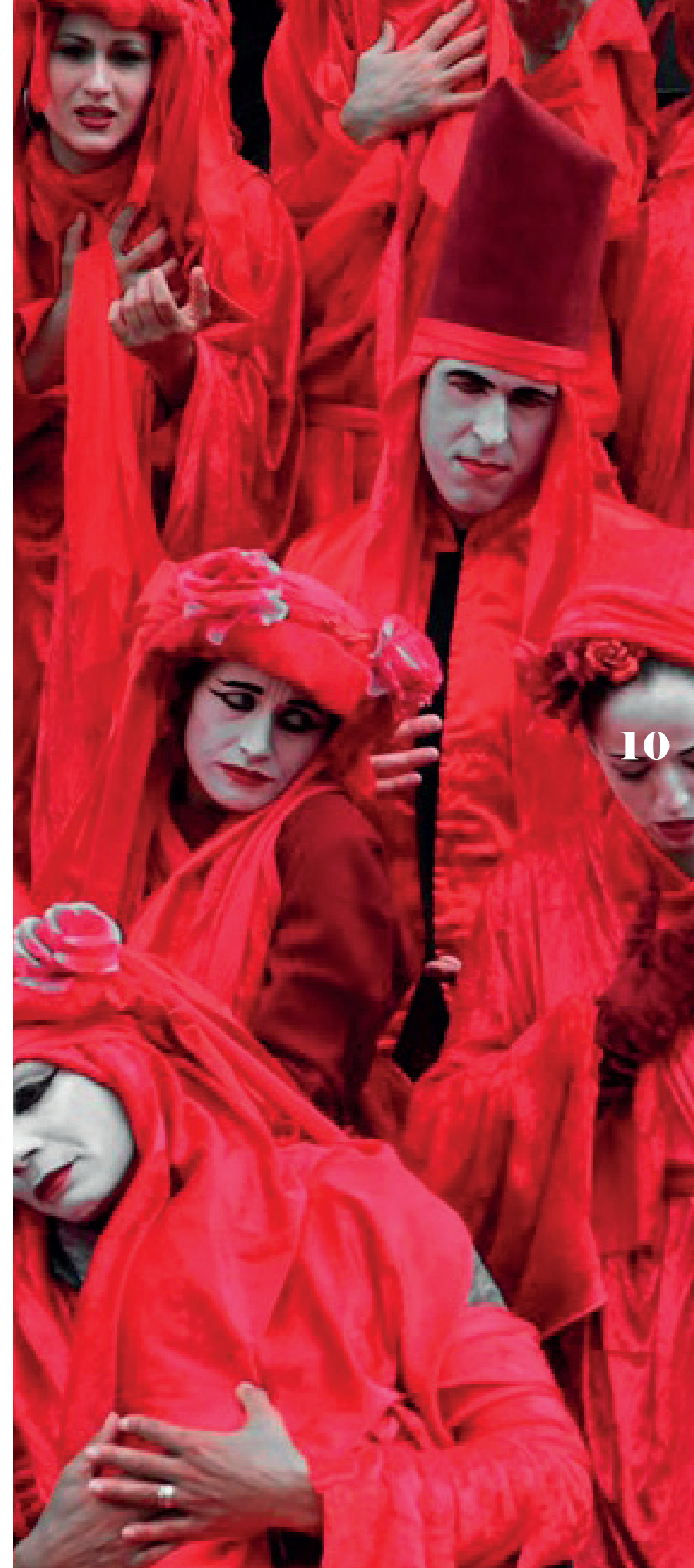
mielenosoituksen välineenä

Vaatekappaleet ja niiden värit, siluetit, sekä kuosit ovat täynnä kulttuurisia ja sosiaalisia symboleita ja merkityksiä - ainakin niille, jotka osaavat niitä etsiä. Joka päivä, kun puemme vaatteet yllemme, viestitämme pukeutumisellamme jotakin maailmalle - oli se tarkoituksellista tai ei. Vaatteet ovat yksi identiteettimme näkyvimmistä osista, ja niillä on ratkaiseva rooli ensivaikutelman muodostumisessa. Vaatteilla voimme kertoa monia asioita itsestämme ilman, että meidän täytyy avata suutamme. Tämän vuoksi vaatetuksella on paljon potentiaalia mielenosoittamisen välineenä.

Kävin tutkimusta tehdessäni läpi lukemattomia uutisartikkeleiden valokuvia. Kuvista en voinut kuulla niissä esiintyvien mielenosoittajien huutoja, mutta näin mitä heillä on päällään. Pystyin toki lukemaan heidän kantamansa kyltit, mutta niiden teksti ei aina ollut kielellä, jota ymmärsin. Joissakin mielenosoituksissa kylttejä ei ollut ollenkaan. Kuvia tarkastellessani mielenosoittajien pukeutuminen tarjosi minulle näissä tapauksissa – muun informoivan kontekstin puuttuessa – visuaalisen tартtumapinnan mielenosoituksen aiheeseen.

Kuten mainittu, vaatteet kantavat jo itsessään monenlaisia merkityksiä, mutta nämäkin merkitykset ovat luonnollisesti kulttuurisidonnaisia. Siksi pelkästään uutiskuvia katsomalla mielenosoittajien aikomukset tai mielipiteet eivät välttämättä hahmotu. Kuitenkin kuvat, joissa mielenosoittajilla oli esimerkiksi samanväriset hatut tai paidat, joissa oli tietty logo, kiinnittivät heti huomioni ja aiheuttivat monissa tapauksissa tunne-reaktion – visuaalinen viesti oli vahva. Tätä seikkaa monet mielenilmauksien järjestäjät ovat käyttäneet hyväkseen jo vuosikymmenien ajan.

The Pussyhat Project kirjoittaa sivuillaan: *The more we are seen, the more we are heard*, vapaasti suomennettuna *Mitä näkyvämpiä olemme, sitä enemmän tulemme kuulluksi* (The Pussyhat Project 2016). Tämä on vaatteiden suurin valtti mielenosoituksen välineenä. Pukeutumalla tietyllä tavalla mielenosoittajat pyrkivät tekemään itsensä näkyvämmäksi, jotta heihin ja erityisesti heidän ajamaansa asiaan kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Pukeutuminen on vaivaton, kaikille saatavissa oleva rauhanomaisen mielenilmauksen keino. Erityisesti ihmisille tai ihmisryhmille, jotka kokevat tulleen jollain lailla syrjityiksi tai hiljennetyiksi yhteiskunnallisella tasolla, vaatteet voivat olla tehokas väline vahvistaa heidän ääntään ja kyseenalaistaa heitä koskevia stereotypioita (Whitfield 2019).

3.2

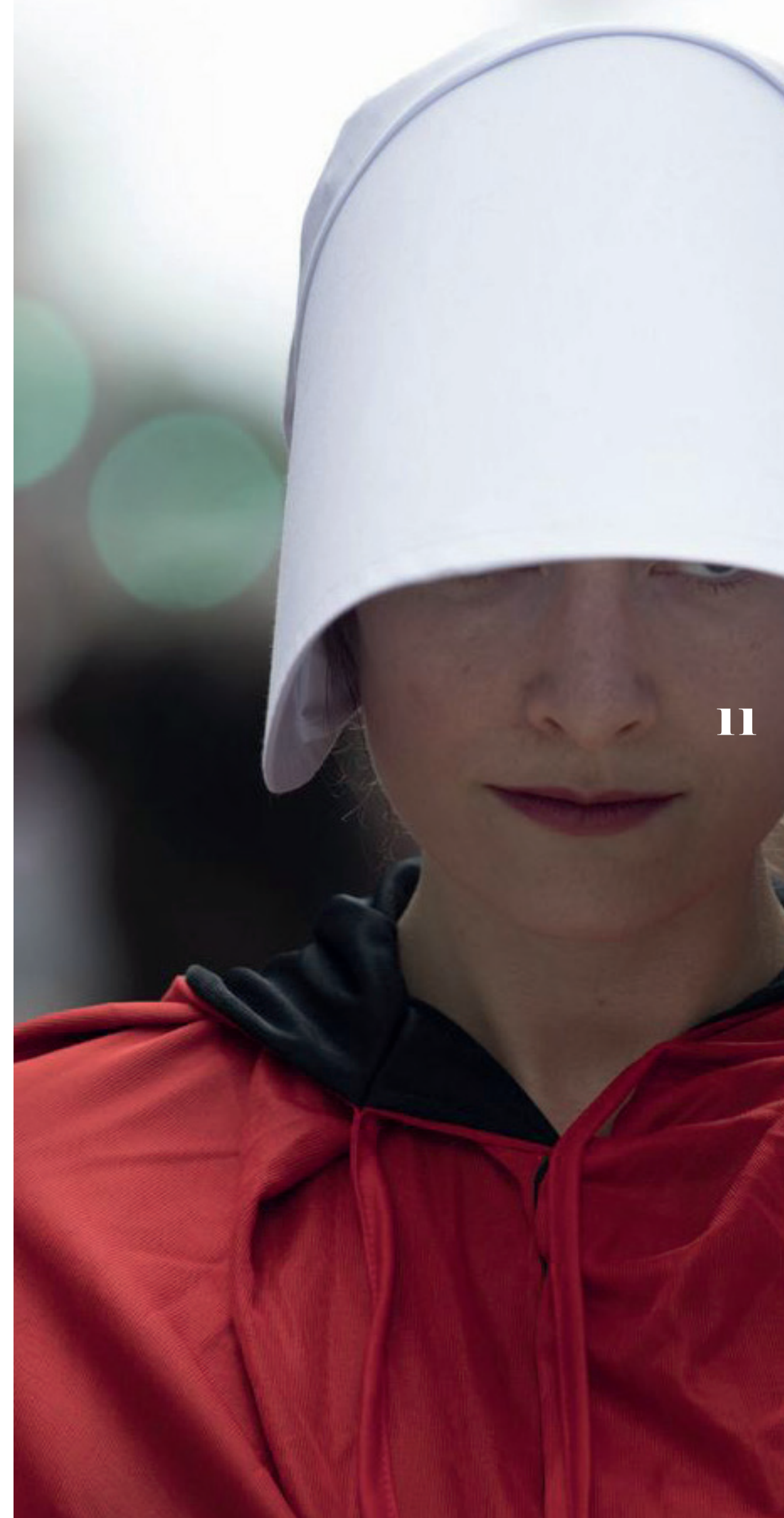
mielenosoituspukeutumisen keinot

Pelkästään viimeisten viiden vuoden aikana on järjestetty paljon mielenosoituksia, joissa ei ole ollut havaittavissa tiettyä teemaa tai yhdistävää tekijää osanottajien vaatetuksen suhteen. Suurin osa kaikista maailman mielenosoituksista kuuluneeseen tähän kategoriaan, joissa ihmisillä on yllään tavalliset, arkipäiväiset vaatteet. Tutkimukseni lähtökohtana toimi kuitenkin halu löytää niin yksittäisiä protesteja kuin laajempiakin liikkeitä, joissa mielenosoittajien pukeutuminen on harkittua, suunniteltua ja ehkä jopa joukkotasolla koordinoitua toimimaan visuaalisena apuna mielipiteen tai sanoman ilmaisemisessa.

Kun ajattelee tietoisesti valittuja mielenosoitusvaatteita, ensimmäisenä mieleen saattaa tulla t-paita, jossa on jokin iskulause. Vuosien saatossa mielenosoittajien päällä on näkynyt kuitenkin paljon muutakin. Siinä missä vaatteet, joihin on painettu mielenosoituksen aiheeseen viittaava lause tai hokema, saattavat vaikuttaa ilmiselvimmältä vaihtoehdolta, jo pelkkä hakukonehaku aiheesta kertoo, että mielenosoittajat ovat kautta aikojen käyttäneet luovuuttaan ja turvautuneet mitä erilaisimpiin tapoihin osoittaa mieltään pukeutumisellaan.

Tutkimukseni aihe ja materiaalit ovat melko sirpaleisia luonteeltaan, sillä kyseessä on enimmäkseen yksittäisiä tapahtumia ja liikkeitä käsittelevä kokonaisuus. Tähän opinnäytetyöhön valikoitui useita erilaisia tapausesimerkkejä, joita analysoin ja joiden kautta käsittelen aihetta. Jäsentelyn helpottamiseksi nämä esimerkit mielenosoituspukeutumisen keinoista on jaoteltu viiden eri otsikoidun teeman alle. Nämä teemat yhdistävät suurinta osaa tutkimuksessa löytämistäni tapausesimerkeistä.

Havainnollistaakseni ja taustoittaakseni näitä teemoja, valotan myös osassa alaluvuista mielenosoituspukeutumisen historiaa, ja kartoitan nykypäivään sijoittuvien ja vuosikymmenten takaisten esimerkkien mahdollisia yhtäläisyyksiä.

3.2.1 uniformut

Muotihistorioitsija Darnell-Jamal Lisby toteaa Grechkon haastattelemana, että kaikkein voimakkaimman vaikutuksen mielenosoituksessa tekee ihmisjoukko, jonka jäsenet ovat pukeutuneet yhtenäiseen asuun. Pukeutamalla yhdessä homogeeniseen uniformuun, mielenosoittajat pyrkivät vahvistamaan sanomaansa ja varmistamaan, että heidät huomataan. Tärkeintä on toimia ryhmänä ja edistää kollektiivisen sanoman esille tuomista, sen sijaan että yksilö korostaisi itseään poikkeamalla niin kutsutusta pukukoodista. (Grechko 2020.)

Samanlaiset asut luovat yksilössä yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunteita. Uniformu – oli se sitten vain tietynlainen päähine tai kokonainen asu – saa ihmisen katoamaan massaan ja muuttumaan osaksi isoa kokonaisuutta, niin hyvässä kuin pahassa (Serman 2011).

Uniformu voi tarjota eräänlaisen anonymitietin, mutta toisaalta yksilöiden sulautuessa kokonaisuuteen heidät assosioidaan automaattisesti osaksi tiettyä joukkoa ja kaikkia joukon aatteita ja toimia, olivat ne sitten suotuisia tai epäsuotuisia. Yhtenäinen uniformu voi olla täten myös eräänlainen leima, joka määrittää kantajansa identiteetin, ensivaikutelman ja joissain tapauksessa jopa maineen.

Tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi tapauksessa, jossa pieni ryhmä tietyn aatteen kannattajia turvautuu protestoidessaan väkivaltaan tai laittomuuksiin. Tällöin kaikki aatteen kannattajien univormua julkisesti käyttävät voivat joutua leimatuksi ja tuomituksi, vaikka eivät olisikaan olleet itse henkilökohtaisesti paikalla kyseisessä protestissa.

Yhtenäinen pukeutuminen voi synnyttää mielenosoittajissa *me vastaan muut*-asetelman, jossa on helppo ajatella tietyllä tavalla pukeutuneen *oman joukon* olevan erillään muista ihmisistä, sekä tuntea esimerkiksi paremmuuden tai huonommuuden tunteita. Tämä voi luoda mielenosoittajien keskuudessa antagonistisia tai jopa aggressiivisiä vastakkainasettelutilanteita. Uniformut myös usein luovat tiettyjä odotuksia, vaikutelmia ja jopa rooleja kantajilleen. Sen lisäksi että ne kertovat, mitä niiden käyttäjät edustavat ja keitä he ovat, ne viestittävät myös vahvasti keitä he eivät ole (Ortiz 2013).

THE BLACK PANTHERS

Yksi historiallisesti tunnetuimpia esimerkkejä mielenosoituksia ja muita poliittisia tarkoituksia varten luodusta uniformusta kuuluu The Black Panther Party-organisaatiolle. Mustina panttereinakin tunnettu poliittinen järjestö perustettiin Kaliforniassa vuonna 1966 itsepuolustustarkoituksiin alueella kuukoistavaa rasismia ja poliisiväkivaltaa vastaan. Panttereiden ikoniseksi muodostunut uniformu koostui mustasta nahkatakista, baskerista ja aurinkolaseista, ja he käyttivät sitä mielenosoituksissa ja aina esiintyessään yhdessä julkisesti (kuva 1). Vaikka organisaation ideologia ihanoi maskuliinisuutta, uniformu oli miehille ja naisille yhteinen (Lee 2021).

Organisaation jäsenet pukeutuivat yhtenäisesti luodakseen kuvan järkkymättömästä, kurinalaisesta ja vahvasta rintamasta (Highsnobiety 2016 & Rhodes 2017, 107). He valitsivat militaristiset trenssinsä ja baskerinsa viestittääkseen olevansa sotilaita taistelussa kokemaansa epäoikeudenmukaisuutta vastaan, mutta myös näyttäytyäkseen uskottavina ja uhkaavina. Pantterit pyrkivät sotilaallisella imagollaan saavuttamaan auktoriteettiaseman yhteisössään, ja se myös toimi, sillä suuri osa aikalaisista joko ihaili tai pelkäsi heitä (Ziege 2019).

He kantoivat toisinaan myös aseita – joka osaltaan vahvasti voimakkaasti militaristista imagoa – eivätkä heidän toimensa olleet aina rauhanomaisia, joten ryhmä sai osakseen myös paljon kritiikkiä ja oli toistuvasti poliisivoiman silmien alla.

Organisaation uniformu suunniteltiin olemaan sekä näyttävä että käytännöllinen. Nahkatakkit juonsivat juurensa ajan tummaihoisten katukulttuurista, ja osaltaan auttoivat luomaan Panttereille eksklusiivisen ja tyylikkään imagon (Rhodes 2017, 107). Mustat baskerit lainattiin suoraan Vietnamin taistelleilta amerikkalaisilta sotilailta – joiden hatut tosin olivat vihreät – symboloimaan sotaa, jota organisaation jäsenet ja afroamerikkalaiset ylipäättään kävivät oikeuksiensa puolesta (Mcconnell 2020). Jäsenet käyttivät usein myös tummia aurinkolaseja, joiden tarkoitus oli suojata heidän ja heidän läheistensä identiteettiä lainvalvojilta (Lee 2021).

Kuva 1. The Black Panthers-organisaation uniformu (Fenton)

GILETS JAUNES - KELTAISTEN LIIVIEN LIIKE

Loppuvuonna 2018 keltaiset joukot valtasivat Pariisin kadut. Ranskan presidentti Emmanuel Macronin julkaistua esityksen polttoaineeseen kohdistuvasta viherverosta, joka astuisi voimaan seuraavan vuoden alussa, työmatkansa autolla kulkevat kansalaiset raivostuivat. Keltaisten liivien liike alkoi pienistä maalauskunnista pääkaupunkiseudun ulkopuolella, joista kyseiset ihmiset ajoivat pitkiä työmatkoja joka päivä, ja lopulta levisi isompiin kaupunkeihin ja muuttui kansalliseksi liikkeeksi. (Cigainero 2018.)

Mielenosoittajien uniformuna toimi keltainen huomioliivi (kuva 2). Liivit ovat Ranskassa pakollinen varuste jokaiselle moottoriajoneuvon kuljettajalle, joten ne olivat helposti osanottajien saatavilla ja siten ilmeinen valinta vastarinnan symboliksi (McConnell 2020). Huomioliivi on itsessään suunniteltu tekemään käyttäjänsä näkyvämmäksi, ja soveltuu siksi mielenosoitukseen pimeinäkin aikoina, mutta toisaalta saa käyttäjänsä näkymään kauas myös päivänvalossa. Liivit on valmistettu säänkestävästä materiaalista, ja ne on helppo pukea päällysvaatteiden päälle, joten funktionaalisessa mielessä ne ovat toimiva valinta protestivaatteeksi.

Huomioliivit toimivat myös yhdistävänä tekijänä mielenosoittajien keskuudessa, niin konkreettisesti kuin symbolisestikin. Keltaisten liivien liike alkoi pieniltä paikkakunnilta, joissa asuvat työmatkalaiset väittivät, ettei heillä olisi varaa polttoaineeseen uuden veron astuttua voimaan. Liivi olikin aluksi nimenomaan matalatuloisen työväenluokan symboli, mutta liikkeen laajetessa myös monet kaupunkilaiset pukivat liivin päällensä, riippumatta siitä autoilivatko he itse (McConnell 2020). Huomioliivi muodostui täten ennen kaikkea solidaarisuuden ilmentymäksi. Monet liikkeeseen osanottaneet tunsivatkin mielenosoituksissa yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden tunteita, ja kokivat että huomioliivit toivat heidän näkemyksensä koko kansan tietoon, ja ettei heidän enää tarvinnut ponnistella yksin (Bell 2019).

Suuri osa liikkeen mielenosoittajista oli rauhanomaisia, mutta osan toiminta eskaloitui mellakointiin kuten ikkunoiden rikkomiseen, tappeluihin poliisin kanssa ja autojen tuleen sytyttämiseen. Joulukuussa 2018 järjestetyn mielipidetutkimuksen mukaan iso osa ranskalaisista tuki mielenosoittajia, mutta tuomitsi väkivaltaiset teot. (Chrisafis 2018.) Keltaliivien liike sai kuitenkin joidenkin silmissä huonon maineen mellakoiden seurauksena. Tapaus on hyvä esimerkki aiemmin mainitusta uniformujen mahdollistamasta joukkoon sulautumisesta ja assimilaatiosta, jossa kaikki uniformua käyttäneet yksilöt assosioidaan ryhmänsä tekoihin, hyvässä ja pahassa.

Kuva 2. Keltaisten liivien liikkeen mielenosoittajia (Isore 2018)

3.2.2 sloganit

Kuten edellä on mainittu, iskulauseella varustetut vaatteet tulevat helposti ensimmäisenä mieleen ajatellessa mielenosoittajien vaatteita. Sloganit voivat tuntua helpolta ja selitystä kaipaamattomalta tavalta ilmaista mielipiteensä suutaan avaamatta. Muoti-suunnittelija Katharine Hamnetin sanoin *Sloganit ovat tapa linjata itsensä tietyn aatteen kanssa. Ne ovat kuin itsensä brändäämistä* (Sibbles 2009). Mikä olisi kätevämpi keino kertoa muille vastustavansa tai kannattavansa jotakin aatetta, kuin paita, jonka kyseiseen aatteeseen viittaavan iskulauseen voi lukea jo kaukaa?

Kun slogan on itsessä fyysisesti kiinni, se tulee väistämättä huomatuksi.

Sloganit ovat keinona näennäisesti niin vattomia, että isot muotitalot ja pikamuotiketjut ovat erityisesti viime vuosina myyneet kantaaottavia t-paitoja ja muita vaatekappaleita lähes ylitarjontaan asti – usein vaatteiden valmistukseen liittyvän eettisyyden kustannuksella. On herättänyt paljon keskustelua, onko muotiketjujen niin kutsutussa aktivismissa mitään aitoa, vai onko se puhtaasti performatiivista ja voittohakuista.

Pikamuotimerkit kuten H&M ovat esimerkiksi myyneet t-paitoja, joita koristavat feministiset iskulauseet, mutta kyseiset paidat on lähes poikkeuksetta valmistanut riittämätöntä palkkaa saava, kehitysmaassa työskentelevä nainen. Tällöin paitojen hyvää tarkoittavat, feminismiä juhlistavat sloganit ovat ironisia, koska niitä myyvän yrityksen toiminta ei ole naisten – tai ylipäätään ihmisten – oikeuksia tukevaa.

Niin kutsuttu brändiaktivismi onkin aina uskottavampaa, jos edes osa kantaaottavien slogan-vaatteiden tuotosta ohjataan aatteen keskittyneeseen hyväntekeväisyyteen tai muuhun toimintaan. Tällöin sloganit eivät jää tyhjäksi sanahelinäksi, vaan niillä pyritään aidosti tekemään hyvää. Monet järjestöt sekä pienyritykset ja yksittäiset toimijat tarjoavat tällaisia hyväntekeväisyysvaatteita, joita ostamalla myös kuluttaja voi tuntea tehneensä jotakin konkreettista kannattamansa aatteen edistämiseksi, ja siten käyttää sloganpaitaansa ylpeydellä (kuvat 3 ja 4).

Kuvat 3 & 4. Sloganpaitoja, joiden koko tuotto menee hyväntekeväisyyteen tummaihoisten ihmisoikeuksien puolesta (Katharine Hamnett London & FreshJive)

Yksinkertaisuudesta huolimatta – tai ehkä pikemminkin sen ansioista – sloganit voivat olla myös hyvin tehokkaita huomion ja keskustelun herättäjiä. Vaikka sloganvaatteiden valmistus on nykypäivänä verrattain nopeaa digipainannan ansiosta, ja niitä on saatavilla enemmän kuin milloinkaan ennen, ne eivät ole uusi keksintö. Kantaaottavia t-paitoja on käytetty mielenosoittamiseen jo usean vuosikymmenen ajan.

ISKULAUSEIDEN HISTORIAA

Merkittävä historiallinen esimerkki suuren vaikutuksen tehneestä sloganvaatteesta nousi esiin Lontoon muotiviikoilla vuonna 1984. Suunnittelija Katharine Hamnett – joka oli jo tuolloin tunnettu ytimekkäitä iskulauseita kuten Choose Life sisältävistä paidoistaan – oli kollegoidensa tavoin kutsuttu pääministerin toimistoon vastaanotolle.

Hamnett ei aikonut aluksi osallistua, mutta muutti viime hetkellä mielensä ja kiinnitti paitaansa suurilla kirjaimilla painetun tekstin 58 % don't want Pershing. Lause viittasi samannimisiin yhdysvaltalaisiin ohjuksiin ja niiden sijoittamiseen Ison-Britannian maa-perälle, jota monet paikalliset siihen aikaan vastustivat. Hamnett paljasti paidan kätelessään Thatcheria (kuva 5), ja hetki tallennettiin uutislehtien etusivuille paikalla olleiden lehdistökuvaajien toimesta. On sanottu, että tapaus oli yksi harvoista kerroista, kun ”viilipyttynä” tunnettu pääministeri näytti silminnähden hätkähtäneeltä. (Hess 2018 & Mower 2017.)

Hamnett päätti osallistua vastaanotolle kenties juuri vastaavan reaktion toivossa, tietäen käsissään olevan ainutlaatuinen tilaisuus saada oma ja kansan mielipide esille. Pershing-paidasta tuli yksi protestimuodin suunnannäyttäjistä, ja se herättää edelleen keskustelua. (Hess 2018 & Mower 2017.)

Slogan-paitoja käytettiin 80-luvulla myös kollektiivisesti. AIDS oli kasvanut kansainväliseksi ongelmaksi, mutta mm. Britannian ja Yhdysvaltojen vallanpitäjät olivat hitaita toimimaan. Tyytymättömiä sen aikaisen presidentti Ronald Reaganin kädettömyyteen, ryhmä newyorkilaisia homoaktivisteja suunnitteli iskulauseen, jota painettiin lukemattomiin julisteisiin ja myöhemmin myös t-paitoihin.

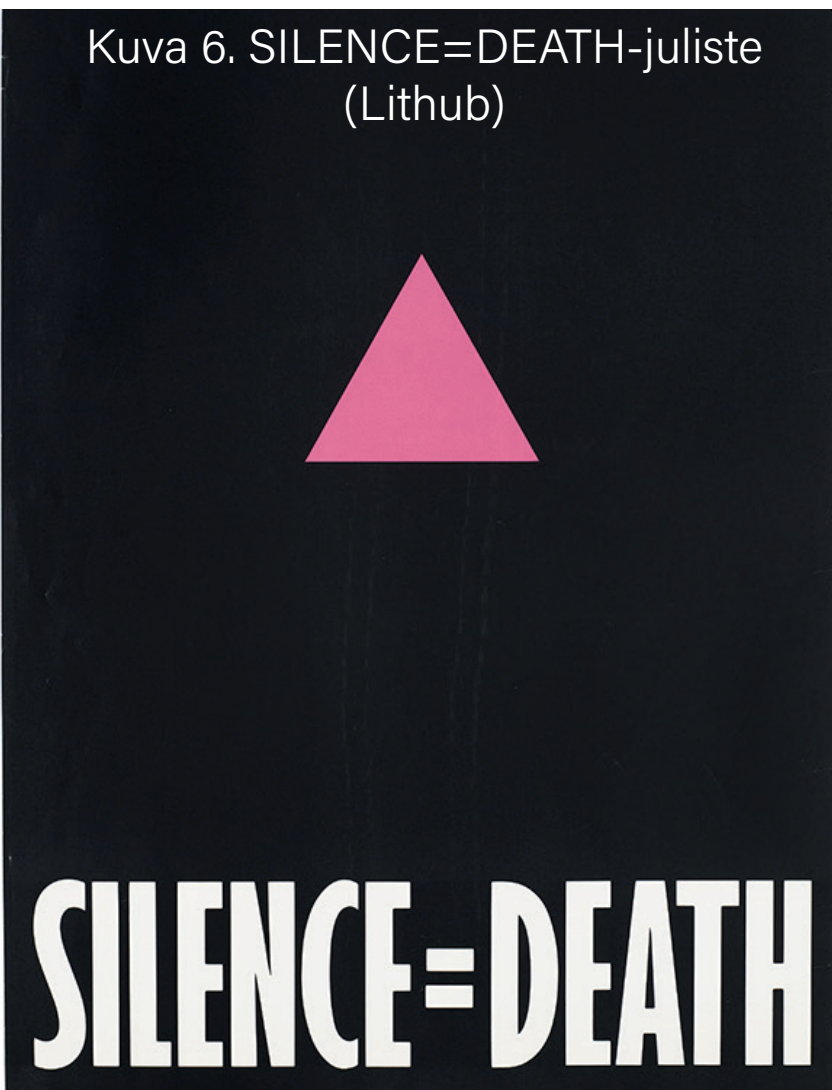
Slogan *SILENCE=DEATH* eli *Hiljaisuus on yhtä kuin kuolema* suunniteltiin herättämään huomiota ja saamaan ihmiset toimimaan. Se antaa ymmärtää, että poliitikkojen vaikeneminen AIDSin vakavuudesta ja levinneisyydestä johtaa suoraan ihmisten kuolemaan taudin takia. Yksi sloganin suunnittelijoista, Avram Finkelstein kertoo, että ollakseen tarpeeksi tehokas iskulauseen täytyi olla ytimekäs ja selkokielen, sekä nopeasti luettavissa myös etäisyydeltä – vaikka liikkuvasta autosta. Sen tuli herättää kysymyksiä ja huolta, sekä provosoida toimimaan ja järjestäytymään. Sen sanoman täytyi olla vakava, koruton ja kärjistetty. (Finkelstein 2017.)

Kuva 5. Katharine Hamnett ja Margaret Thatcher (Getty Images 1984)

Kuten iskulauseet ylipäättään, myös *SILENCE=DEATH* vaati kontekstin tullakseen täysin ymmärretyksi, mutta se oli myös sellaisenaan vaikuttava ja pysäyttävä, erityisesti yhdessä vaaleanpunaisen kolmion kanssa, joka yhdistettiin graafisena elementtinä sloganin seuraksi julisteisiin ja paitoihin (kuva 6). Kolmio lainattiin natsi-Saksan ajoilta, jolloin kyseistä symbolia käytettiin merkitsemään homoseksuaaleja. (Finkelstein 2017.) Kolmio sekä iskulause yhdessä viestittivät, että AIDS on siihen sairastuneille samankaltainen uhka ja murhenäytelmä kuin natsien vainot - mutta samalla myös hyödynsivät aikoinaan halventavana pidettyä symbolia tiedon ja yhteisöllisyyden tunteen levittämiseen.

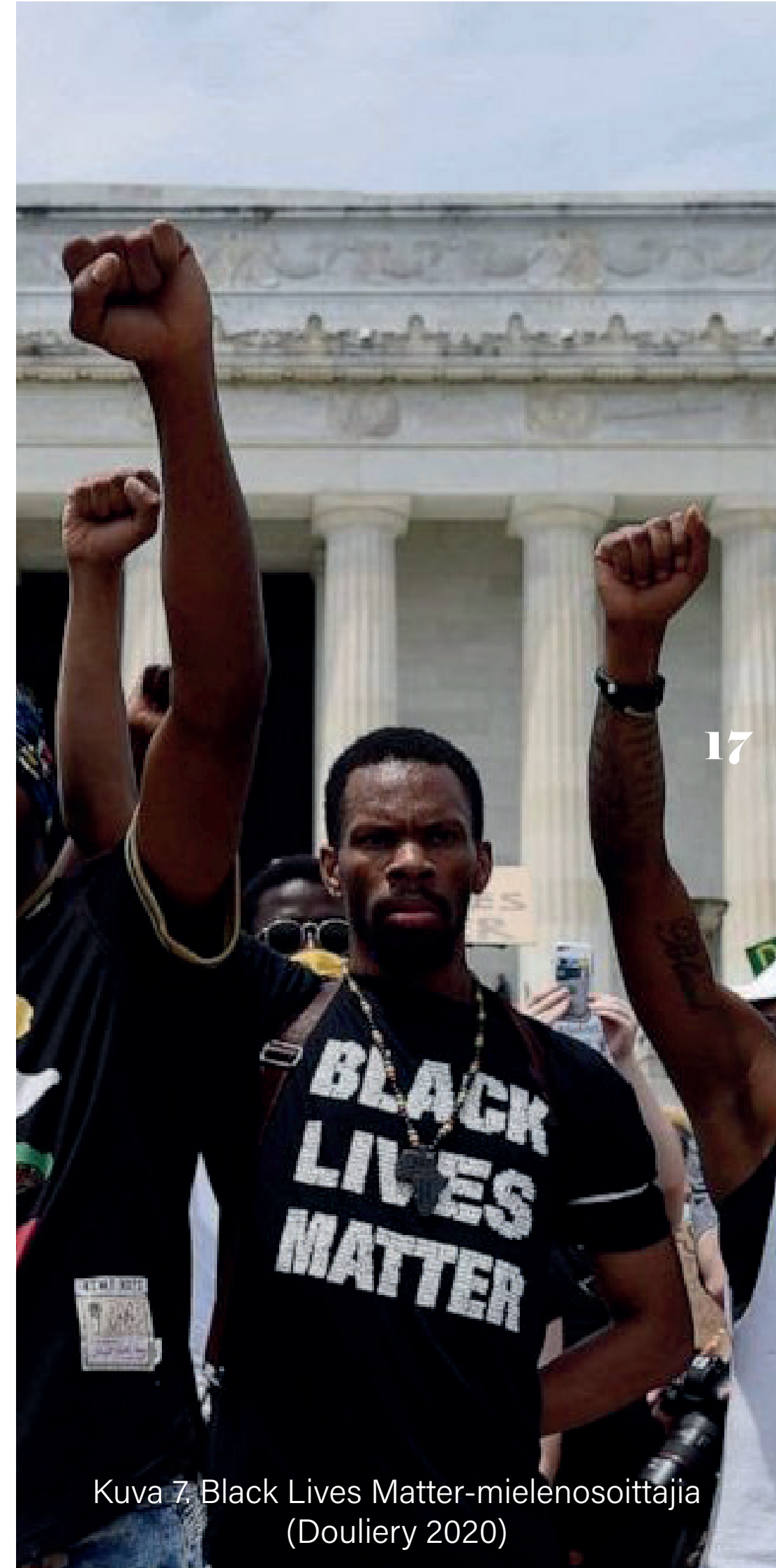
Kuva 6. SILENCE=DEATH-juliste (Lithub)

BLACK LIVES MATTER

Black Lives Matter on epäilemättä yksi viime vuosien suurimmista ja laajalle levinneimmistä liikkeistä, joka on noussut esille useaan otteeseen poliisiväkivallan ja tummaihoisiin kohdistuvan rasismien vastustamisen yhteydessä. Aatteen nimissä on järjestetty lukuisia mielenosoituksia ympäri maailman, suurin osa niistä USA:ssa. Vuonna 2013 Yhdysvalloissa perustettiin kyseistä nimeä kantava järjestö, joka tarjoaa mielenosoittajille tietoa ja ohjausta protestien järjestämiseen (Buchanan, Bui, Patel 2020). Järjestön nimi on omaksuttu niin liikkeen tunnusomaiseksi nimikkeeksi, kuin myös mielenosoittajien iskulauseeksi, joka on ollut läsnä jollakin tavoin jokaisessa aatteeeseen liittyvässä mielenosoituksessa, joko osanottajien hokemana, kyltteihin kirjoitettuna tai heidän vaatteisiinsa painettuna (kuva 7).

Iskulauseena Black Lives Matter on yksiselitteinen ja ytimekäs. Se on toteamus ja muistutus. Se kertoo tosiasian, eikä se vaadi selontekoa tai alaotsikoita. Aatteen päämäärien mukaisesti lause vaatii tummaihoisille yhtäläisiä oikeuksia ja kohtelua, kuin kaikille muillekin ihmisille. Erityisesti Yhdysvalloissa on herättänyt runsaasti keskustelua, mitä se kertoo yhteiskunnasta ja sen valtarakenteista, että vastaavaa lausetta ylipäättään tarvitaan.

Kuva 7. Black Lives Matter-mielenosoittajia (Douliery 2020)

Vaikka kyseisen sloganin tarkoituksena ei ole ottaa keneltäkään mitään pois, jotkut (pääasiassa valkoihoiset) ovat kokeneet sen poissulkevana itseään kohtaan, ja ovat omaksuneet vastalauseen *All Lives Matter* eli *Kaikki elämät ovat merkityksellisiä*. Erityisesti sosiaalisessa mediassa näiden sloganien vastakkainasettelu on aiheuttaneet kiistelyä.

Alkukesällä 2020 BLM-liikkeen mielenosoitusten määrä kasvoi räjähdysmäisesti, kun 46-vuotias George Floyd kuoli poliisin käsissä Minnesotassa. Tapaus taltioitiin videolle, josta käy ilmi Floydin toistelleen hänen kaulansa päälle polvistuneelle poliisille *I can't breathe* - *En voi hengittää*. Floydin kuolema sai aikaan protestien aallon, joista monissa osanottajat olivat painaneet tai maallaneet Floydin sanat vaatteisiinsa, ja usein hiukan ironisesti myös heidän kasvomaskeihinsa (kuva 8). Näin tekemällä mielenosoittajat viestittivät solidaarisuutta, surua ja vihaa Floydin kohtalosta, sekä sitä, että kokivat rikokset tummaihoisia vastaan kollektiivisesti yhteisönä.

Ylläkuvattujen iskulauseiden lisäksi BLM-protesteissa osanottajien vaatteissa usein näkyneitä sloganeita ovat olleet mm. *Rest in power, Black Power, Say his/her name* (viitaten johonkin tiettyyn poliisiväkivallan uhriin) ja *Don't shoot*.

Sloganit ovat siten usein joko voimaannuttavia kunnianosoituksia menehtyneille ja afroamerikkalaisten yhteisölle, tai anomuksia virkavallalle kunnioittaa tummaihoisten ihmisoikeuksia. Ne ovat tunteellisesti ladattuja, ja ne pyrkivät herättämään, ravistelemaan ja antamaan ajattelun aihetta.

MAKE AMERICA GREAT AGAIN

Yhdysvaltain entinen presidentti Donald Trump on esiintynyt usein päässään punainen lippalakki, jota koristaa valkoisella kirjailtu lause *Make America Great Again*. Lauseena se ei ole uusi – Ronald Reagan käytti sitä aikoinaan myös kampanjoissaan – mutta Trump tuotteisti ja kaupallistasi sen (BBC News 2019). Se on ollut olennainen osa hänen vaalikampanjoitaan, imagoa presidenttinä, sekä henkilöbrändiä. Päähine ja sen eri variaatiot olivat ja ovat edelleen myös suosittuja asusteita hänen kannattajiensa keskuudessa, joista monet ovat käyttäneet niitä niin Trumpin edustustilaisuuksissa kuin erinäisissä mielenosoituksissa.

Slogan *Make America Great Again* - lyhyesti MAGA - antaa ymmärtää, että Yhdysvallat on ollut aikaisemmin parempi ja mahtavampi, kuin se nykytilassaan on, ja että tilanne on korjattava. Se vihjaa, että käyttämällä iskulauseen koristamaa hattua voi olla mukana muutoksessa kohti parempaa Amerikkaa. Siten se on iskulauseena osallistava (BBC News 2019).

Koska MAGA-hattu (kuva 9) tuli tunnetuksi nimenomaan Trumpin käyttämänä, se ja sen sanoma assosioituvat nimenomaan entisen presidentin toimiin ja puheisiin. Käyttämällä sloganilla koristeltua lippalakkaa yksilö viestittää maailmalle jakavansa Trumpin arvot. Sen lisäksi, että hattua on käytetty merkkinä Trumpin tukemisesta, se on koettu myös provokaation välineenä tilanteissa, joissa Trumpin republikaanikannattajat ja demokraattien kannattajat ovat olleet vastakkain (Herrman 2020). Hattu sloganeineen on myös nähty valkoisen ylemmyyden ja nationalismin symbolina (Herrman 2020). Oleellista on, että iskulauseen assosiaatio on erilainen Trumpin kannattajille, kuin se on hänen vastustajilleen.

MAGA-sloganin kontekstuaalinen merkitys muuttui hieman Trumpin hävittyä vaalit Joe Bidenille. Siinä missä Trumpin vaalikampanjan ja presidentinviran aikaan se lupasi ja enteili Yhdysvaltojen paluuta *entiseen loistoonsa*, aivan kuten presidenttikin puheissaan, vuoden 2020 vaalien jälkeen se vaikuttaa lähinnä haikailevan takaisin aikaan, jolloin Trump vielä oli vallassa presidenttinä (Herrman 2020). Tämä vaikutelma korostui vaalitulosten julkistusta seuraavissa mielenosoituksissa, jossa Trumpin kannattajat protestoivat ääntenlaskennan jatkamista ja Bidenin voittoa vastaan.

Kohtasin tutkimuksessani myös kiinnostavan esimerkin MAGA-sloganin ja -hatun merkityksen kääntämisestä pääläelleen.

Kuva 9. MAGA-hattu (Brenner 2018)

Kuva 10. BLM-lippalakki (Tolkin)

Saamiensa rasististen kommenttien inspiroimana podcast-juontaja Bridget Todd julkaisi vuonna 2017 presidentin virkaanasettajais-ten aikaan itsestään kuvan, jossa hänellä oli päässään kirkkaanpunainen lippalakki. Sen sijaan, että hatun teksti olisi povannut mahtavan Amerikan uudelleentulemistä, siihen oli kirjailtu teksti *Black Lives Matter* (kuva 10). Todd kertoo kuvan saaneen paljon huomiota, ja hänen liikkueessaan hattu päässä asuinalueellaan *monimuotoisessa ja progressiivisessa kaupunginosassa*, hän sai osakseen monia yllättyneitä ja huvittuneita katseita.

Todd arvelee hämmingin johtuvan asuinpaikkansa liberalismiin lisäksi siitä, että hän itse on afroamerikkalainen nuori nainen, eikä siten välttämättä kaikkein tyypillisin MAGA-hatun käyttäjä. Eräs Toddin kohtama Trumpin kannattaja puolestaan kertoi hänelle, että pitää hattua epäkunnioittavana, sillä se vihjaa silloisen presidentin olevan rasistinen tummaihoisia kohtaan. (Hargrove 2017.)

Tämä vahvistaa osaltaan hatun ja sen sloganin provokatiivista ja kahtia jakavaa potentiaalia. Kaikessa yksinkertaisuudessaan kyseessä on vain lippalakki valkoisella tekstillä, mutta se, mikä kyseinen teksti on, voi suurelta osin määrittää muiden mielikuvan hatun kantajasta - kiitos yhtä lailla mielipiteitä jakavan Trumpin, joka teki hatusta niin suosituksen. Itse tekstin voi lukea vain läheltä, ja on kiinnostavaa, miten kyseinen tapaus osoitti punaisen lippalakin vakiintuneen assosiaation amerikkalaisten silmissä.

3.2.3 värien voima

Värit vaikuttavat tutkitusti ihmisen mieliaan ja vaikutelmaan siitä, millaisena tietyt objektit nähdään ja koetaan. Väreillä on monia symbolisia merkityksiä, jotka ovat hyvin riippuvaisia kulttuurista, kansalaisuudesta ja muista konteksteista – esimerkiksi siinä missä musta on yleisesti länsimaissa surun väri, joissakin Aasian maissa hautajaistilaisuuksissa pukeudutaan valkoiseen. Värit rauhoittavat, innostavat ja provosoivat. Värien psykologisia assosiaatioita hyödynnetään mm. eri ammattien uniformuissa, joukkueurheilijoiden pelipaidoissa ja juhlapukeutumisessa. Väreillä on paljon ilmaisuvoimaa, joten niitä on käytetty myös mielenosoituspukeutumisessa vuosikymmenten ajan.

VÄRIT PROTESTIPUKEUTUMISESSA - HISTORIAA

1900-luvun alussa Euroopassa ja Yhdysvalloissa vaikuttaneet suffragetit olivat varmasti ensimmäisiä aktivistiryhmiä, jotka hyödynsivät vaatteidensa värejä mielenosoitustarkoituksiin.

Keväällä 1913 tuhannet suffragettinaiset kerääntyivät marssimaan Washingtoniin vaatimaan lakimuutosta, joka antaisi heille äänioikeuden. Naiset olivat pukeutuneet kokovalkoiseen (kuva 11). Siihen aikaan varsinkin länsimaissa valkoista pidettiin siiveellisuuden ja konservatiivisuuden värinä, ja marssin osanottajat halusivat todennäköisesti kääntää värin merkityksen päälaelleen ja voimaantua siitä ajatellen sitä värinä, jonka avulla voi aikaansaada muutoksen (Grechko 2020). Uutiskamerat olivat luonnollisesti paikalla kuvaamassa marssia, ja valkoisena virtaava väkijoukko oli vaikuttava näky mustavalkoisissa valokuvissa (Grechko 2020).

Suffragetit käyttivät tunnusväreinään valkoisen lisäksi myös vihreää, joka merkitsi toivoa, sekä violettia, joka kuvasi arvokkuutta. Värit heijastivat aktivistien toivoa positiivisesta muutoksesta, sekä arvokasta tapaa, jolla he pukeutuivat ja kantoivat itsensä. Näillä väreillä koristeltuja nauhoja, rintakoruja ja muita asusteita myytiin tavarataloissa naisille, jotka halusivat ottaa kantaa ja tukea suffragettien aatetta pienimuotoisesti, ja joilla ei ehkä ollut varaa uusiin mielenosoitusmekkoihin. Näistä asusteista tuli haluttua tavaraa, ja suffragettien voikin sanoa onnistuneesti brändänneensä aatteensa tunnusomaisilla väreillä ja tuotteilla, jotka osaltansa auttoivat luomaan yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteita aatteen kannattajien keskuudessa. Ne auttoivat myös tunnistamaan aktivistitovereita väkijoukoissa. (Blackman 2015, Lubitz 2016.)

Kuva 11. Suffragetteja valkoisissa puvuissaan
(Getty Images 1915)

Valkoista väriä on käytetty myös mielenosoittamiseen ihmisoikeuksien puolesta. Kesällä 1917 joukko valkoihoisia hyökkäsi afroamerikkalaisten kommuuniin East St. Louisissa traagisin seurauksin. Reaktiona veritekkoon NAACP (afroamerikkalaisten oikeuksia ajava organisaatio) järjesti New Yorkissa marssin, johon osallistui lähes 10 000 ihmistä. Osanottajat marssivat äänettömänä joukkona pitkin katuja, naisilla sekä lapsilla päällään valkoiset asut (kuva 12). (Grechko 2020.)

Valkoinen väri viestitti hyökkäysten uhrien - sekä kollektiivisesti koko paikallisen mustien yhteisön - viattomuutta ja järkyttävän veriteon epäoikeudenmukaisuutta. Vaatteet puhuivat marssissa mielenosoittajien puolesta, ja kuten suffragettien tapauksessa, myös marssiin osanottajista koostuva valtaisa ihmisjoukko oli silmiinpistävä näky valkoisissa puvuissaan. Symbolisen merkityksensä lisäksi valkoiset vaatteet valikoituivat käytettäväksi todennäköisesti myös siksi, että valkoiseen taittavat, värjäämättömät kankaat olivat edullisempia kuin värjätyt kankaat. (Grechko 2020.)

Kuva 12. Silent Protest Parade
(Library of Congress 1917)

THE PUSSYHAT PROJECT

Vaaleanpunainen on stereotyyppisesti naisten ja tyttöjen väri. Se mielletään viattomaksi, helläksi ja epäuhkaavaksi, toisinaan jopa naiiviksi väriksi (Color Psychology 2021). Vaaleanpunainen on iloinen, lapsellinen ja huoleton. Muun muassa näiden assosiaatioiden takia juuri kyseinen väri valikoitui The Pussyhat Project-hankkeen tunnusväriksi.

Projektin idea lähti vuosien takaisesta kommentista, jossa Yhdysvaltain presidenttinäkin toiminut Donald Trump vihjaa – ilmeisesti huumorimielessä – tarttuvansa naisia heidän alapäästään: *Grab them by the pussy*. Kommentin tultua julkisuuteen samoihin aikoihin, kun Trump voitti vaalit, monet naiset olivat tuohtuneita ja halukkaita protestoimaan.

Krista Suh ja Jayna Zweiman - The Pussyhat Projectin perustajat - halusivat luoda jotakin osallistavaa ja voimaannuttavaa, joka yhdistäisi mielenosoittajia heidän marssiessaan Washingtonissa Trumpin virkaanastujaisten jälkeen (Gammage 2017). He suunnittelivat vaaleanpunaisen, kissankorvaisen neulohatun, joka oli muodoltaan niin yksinkertainen, että aloittelevakin neuloja pystyisi sen itse valmistamaan – projektin verkkosivut tarjosivat halukkaille myös teko-ohjeet (Hamasaki 2017). Projektin sai valtavan suosion erityisesti naisten keskuudessa, ja monet neuloivatkin useita hattuja, joita lahjoittivat eteenpäin tuttavilleen.

27.1.2017 järjestetyssä Women's March-protestissa kadut täyttyivät vaaleanpunaisesta väkijoukosta. Washingtonin päämarssiin osallistui arviolta 500 000 ihmistä, ja vastavia mielenosoituksia järjestettiin myös muissa suurissa kaupungeissa Yhdysvalloissa ja niiden ulkopuolella. Suurella osalla marssien osallistujista, sukupuolesta riippumatta, oli päässään neulottu pussy-hattu (kuva 13). Projektin perustajien päämääränä oli luoda silmiinpistävä visuaalinen efekti vaaleanpunaisesta merestä, ja siinä he onnistuivat (Hamasaki 2017).

Päähineillä haluttiin sekä vallata takaisin naisten fysiologiaan viittaava termi, jota vastavalittu presidentti oli loukkaavasti käyttänyt, että muuttaa passiiviseksi ja kiltiksi mielletty vaaleanpunainen voiman ja yhteisöllisyyden symboliksi (Irish Independent 2019 & Mcconnell 2020).

Vaikka projekti oli menestys, ja mielenosoitukset osallistujamääriltään suuria, hatut saivat myös negatiivista palautetta. Jotkin tahot, kuten paikallinen konservatiivien julkaisu, kutsuivat liikettä ja päähineitä hölmöiksi ja absurdeiksi, epäilemättä osittain juuri hattujen ulkonäön ja värin vuoksi (Gammage 2017).

Kuva 13. Mielenosoittajia pussyhat-hatuissaan (Fremson 2017)

3.2.4 performatiivisuus

Edellä kuvatuissa tapausesimerkeissä mielenosoittajat tukeutuivat vahvasti vaatteidensa ominaisuuksiin sekä niihin ladattuihin merkityksiin ja symboleihin. Niissä mielenosoittamiseen käytettiin pääasiassa yksittäisiä, tavanomaisia vaatekappaleita, kuten päähineitä ja t-paitoja. Tutkimuksessani törmäsin kuitenkin myös tapauksiin, joissa mielenosoittajilla oli yllään naamiaisasua muistuttavat tai muuten epäsovinnaiset, erikoiset ja näyttävät asut. Joissakin näistä mielenosoituksista asut olivat samanlaisia ja selvästi koordinoitu etukäteen, toisissa taas osanottajien pukeutumisella oli vain löyhä yhteinen teema.

Kuten aiemmin mainittu, vaatteiden sanaton ilmaisuvoima on valtava. Mielenosoituksissa on usein mukana suuria tunteita, joita osanottajat ilmaisevat eri keinoin. Toisinaan mielenosoittajat katsovat osuvaksi ottaa kantaa tavalla, joka eroaa potentiaalisesti monotonisina ja saarnaavina koetuista marsseista ja muista perinteisistä mielenilmauksen muodoista. Performanssimuotoisissa mielenosoituksissa on viihdearvoa, ne herättävät huomiota ja mielenkiintoa ja ovat joissakin konteksteissa helpompi sulattaa kuin tyypilliset protestimuodot.

Tällaiset mielenilmaukset pyrkivät usein vaikuttamaan sivustakatsojien tunteisiin hyödyntämällä erilaisia narratiiveja, koreografioita ja erityisen näyttäviä asuja.

EXTINCTION REBELLION/ ELOKAPINA

Ympäristöaktivismijärjestö Extinction Rebellion tai lyhyesti XR - jonka suomalainen haara toimii nimellä Elokapina – tunnetaan näyttävistä ja toisinaan myös kiistanalaisista mielenilmauksistaan. Huhtikuussa 2019 ryhmä järjesti kymmenpäiväisen protestin, jonka aikana jäsenet mm. liimasivat itsensä lontoalaisen pörssirakennuksen sisäänkäynnille ja kiipesivät liikennöivän metrojunan päälle, estäen sen liikkumisen (Tobin, Wills 2019). Mielenosoitukset, jotka johtivat useaan pidätykseen, päättyivät 25.4. Lontoon Hyde Parkissa pidettyyn päättäjäisseremoniaan. XR teki yhteistyötä katuperformanssiryhmä The Invisible Circuksen kanssa, ja marssitti punaisiin, kaapumaisiin asuihin pukeutuneita hiljaa lipuvia hahmoja pitkin Lontoon katuja (Benjamin 2019).

Hahmojen punaisten, teatteripuvustusta muistuttavien asujen väri valikoitui kuvaamaan ilmastomuutoksen seurauksena kärsivien eliölajien verta (kuva 14). (Benjamin 2019).

Hahmot liikkuvat hiljaisena kulkueena, pantomiimimaisesti elehtien, antaen pukujensa ja valkoiseksi maalattujen, surullisesti ilmehtivien kasvojensa puhua puolestaan. Performanssin ideoija Doug Francisco arveli, että kulkueen osanottajien sanaton abstraktius tarjosi sivullisille tarttumapinnan siihen, mitä kulkueella haluttiin viestittää, ja että punaisten hahmojen maalattujen kasvojen tietynlainen anonymiteetti teki hahmoista kenties jollain tapaa samastuttavia ja sympatiaa herättäviä. (Benjamin 2019.)

Vastaavanlainen, Veriprikaatina tunnettu kulkue nähtiin myös Helsingissä lokakuussa 2020. Suomen Elokapina-haara kertoo Instagram-tilillään seuraavasti:

Veriprikaati on performatiivinen aktio, joka ilmentää ympäristökriisiin liittyviä surun, kivun, tuskan ja myös toivon, myötätunnon ja rakkauden tunteita. Punainen väri viittaa yhteiseen vereemme ja symboloi massasukupuuttoa, sekä peilaa kaiken vaarassa olevan elämän kauneutta. (Elokapina 2020.)

Kulkueet ovat hyvä esimerkki vaatteiden ja teatterimaisen performanssin yhdistämisestä mielenosoitustarkoituksiin. Erityisesti Lontoossa kulkiessaan kyseiset punaiset hahmot herättivät paljon huomiota visuaalisuudellaan ja eteerisellä olemuksellaan. Kulkueet olivat näyttäviä, mutta toisin kuin jotkut toiset XR:n järjestämistä mielenilmauksista, ne eivät pyrkineet häiritsemään ketään, vaan olivat korostetun rauhanomaisia.

Ne voitiin kokea ennemmin taiteellisena esityksenä kuin aggressiivisena protestina, mutta silti niillä oli konkreettinen mielenilmauksellinen tarkoitus – muistuttaa ihmisiä ilmaston huononevasta tilasta ja pyytää heitä kunnioittamaan muita eliölajeja. Lontoon punaisten hahmojen kulkue muiden XR:n keväällä 2019 järjestämien protestien kanssa sai paljon mediahuomiota, ja keskitti kansan ja poliitikkojen keskustelut jälleen vakaviin ympäristöasioihin (Benjamin 2019).

Extinction Rebellionin jäsenet osoittivat mieltään vuonna 2019 myös Lontoon muotiviikoilla. Protestoidakseen muotialan nopeasti muuttuvia trendejä ja niiden myötä jatkuvaa tarvetta tuottaa uusia vaatteita, järjestö organisoi näytöspaikalla ”die in”-protestin, jossa osanottajat makasivat maassa kuollutta esittäen, valkoiset vaatteet tekoverellä tahrittuna. Performanssin tarkoitus oli ilmentää ilmastonmuutoksen myötä menetettyjä henkiä. (Farra 2019.) Se nojasi tekoveren ja kuolemaa imitoivan pantomiimin shokkiarvoon, tavoitteenaan viestiä vaate-tuotannon vakavista vaikutuksista ympäristölle. Ennen kaikkea XR halusi saada ihmiset keskustelemaan (Farra 2019).

Muotiviikkojen loppupuolella järjestö lavasti myös hautajaiskulkueen arkkuineen, joissa osanottajat kulkivat näytösvieraiden joukossa mustiin pukeutuneina (kuvat 15, 16 ja 17), jotkut suruhunnuissa. Toisen arkun päälle oli kirjoitettu *Our future - Meidän tulevaisuutemme*. (Cochrane 2019.)

Extinction Rebellion on järjestönä tehnyt itseään tunnetuksi vastaavilla emotionaaliin narratiiveihin nojaavilla mielenilmauksilla, jotka pyrkivät vetoamaan ihmisten omatuntoon ja tunteisiin saadakseen heidät ajattelemaan ilmastoasioita. Jotkut heidän protestistaan ovat onnistuneet herättämään laajamittaisia, poliittisia keskusteluita ilmastokriisistä, mutta heidän toimiaan on myös kritisoitu muun muassa ihmisten arjen ja liikkumisen tarkoituksellisesta häiritsemisestä.

Kuva 15. Extinction Rebellion Lontoon muotiviikoilla (Klink 2019)

Kuvat 16. ja 17. Extinction Rebellion Lontoon muotiviikoilla
(Klink 2019)

HANDMAID'S TALE

Punainen kaapu ja valkoinen hilkka – Margaret Atwoodin romaanista Handmaid's Tale - Orjattaresi sekä samannimisestä draamasarjasta tuttu asu - ilmaantui kansainväliseen katukuvaan pian kyseisen sarjan ilmestyttyä suoratoistopalveluihin (kuva 18). Alkuperäisessä kontekstissaan orjuutta ja alistamista merkitsevää asua käytettiin vuosina 2017 ja 2018 erityisesti mielenosoituksissa aborttia koskevaan lainsäädäntöön liittyen. (Beaumont, Holpuch 2018.) Osassa mielenilmauksista osanottajat kävelivät asuineen kulkueena, katse alaspäin luotuna, epäilemättä matkien tapaa, jolla alkuperäisteoksen hahmot kulkevat.

Atwoodin luomassa fiktiivisessä maailmassa asua käyttävät naiset, jotka ovat fundamentalistisen valtiovallan alla alistettuja orjiksi ja lapsentekokoneiksi, pyrkimyksenä kansoittaa autioituva maailma uudelleen (HBO Nordic 2021). Ei ole siksi ihme, että kyseinen kostyymi valikoitui mielenosoitusuniformuksi, kun mielenilmauksen aiheena on raskauden keskeyttämisen laillisuus. Irlannissa protestoijat pukeutuivat asuun paikallisen hallituksen äänestäessä lakimuutoksesta liittyen abortin kieltämiseen, Lontoossa sen avulla protestoitiin Donald Trumpin vierailua ja hänen hallintonsa politiikkaa vastaan ja Philadelphiassa naiset pukeutuivat siihen protestina silloisen varapresidentti Mike Pencen vierailua vastaan (Beaumont, Holpuch 2018).

Alkuperäisteoksen kirjoittaja Atwood toteaa, että Orjatar-asut ovat niitä käyttäville naisille kätevä mielenilmauksen keino, sillä ne ovat peittäviä, suojaavat pukijansa identiteettiä ja ovat vahvasti visuaalisuuteen nojaavia, ja siksi turvallisempi vaihtoehto kuin esimerkiksi kaduilla kylttien kanssa huutaminen – ketään ei voi pidättää vaatteiden käyttämisestä. Lisäksi kuten hänen kirjoittamassaan kirjassa, hallitukset, jotka kieltävät abortin tekemisen rajoittavat naisten itsemääräämisoikeutta heidän omista vartaloistaan. Asut muistuttavat äärimmäisestä tilanteesta, johon naisten totalitaarinen hallinta alkupe-
räisteoksessa johti, ja vaikuttavat viestivän, että puuttumalla naisten oikeuteen olla synnyttämättä, hallitukset johtavat maata samankaltaiseen dystopiseen tulevaisuuteen. (Beaumont, Holpuch 2018.)

Kyseiset asut ovat hyvin näyttäviä kirkkaan-punaisine kaapuineen ja suurine, kasvot pitkälti peittävine hilkkoineen. Asun siluetti on pelkistetty, mutta mennessä aikaa henkivä ja samalla hyvin naamiaisasumainen, ja se herättäisi varmasti huomiota jo pelkästään yksittäisen ihmisen päällä. Handmaid's Tale-sarjan suosion ansiosta asu on myös monelle tunnistettava, ja sarjaa katsoneet tai alkuperäisen kirjan lukeneet tietävät, mitä asu symboloi. Joten kun uutiskuvissa näkyi naisia osoittamassa mieltään abortin laillistamisen puolesta punaiset kaavut päällään, mielenilmauksen idea avautui varmasti monelle ilman enempiä selityksiä.

Symbolisminsa ansiosta kyseinen asu mielenosoituksen välineenä on osuva ja paljonpuhuva- kuten lähdemateriaalissa, myös tosielämän valtiosaleissa naisten oikeuksista päättävä elin koostuu useimmiten suurilta osin miehistä (Beaumont, Holpuch 2018).

Asun symboliikalla on kuitenkin myös kääntöpuoli. Pukemalla kaavun ja hilkan päällensä mielenosoittaja peittää kasvonsa sekä identiteettinsä ja omaksuu lähdemateriaalista tuttujen alistettujen naisten roolin. Eräs Philadelphian protestissa mukana ollut nainen sanoo, että koki asun luovan itselleen epämiellyttävän nöyrytyneen ja alistetun olon, ja että hänestä asun riisuminen julkisesti protestin päätteeksi oli tärkeää - siten osanottajat ilmoittivat, etteivät suostu fiktiivisen maailman alistettujen naisten rooliin käytännössä (Beaumont, Holpuch 2018).

Kuva 18. Mielenosoittaja asussaan Philadelphiassa
(Moreno 2018)

3.2.5 historiasta ammentaminen

60-luvulla Yhdysvalloissa taisteltiin afroamerikkalaisten kansalaisoikeuksien puolesta ja rasismia vastaan. Viime vuosien aikana maan poliittista ilmapiiriä ovat värittäneet tapaukset samojen aiheiden äärellä, erityisesti liittyen siviilien kohtaamaan poliisiväkivaltaan ja eriarvoiseen kohteluun. Tarkastelemalla valokuvia tietyistä kyseisten aikakausien mielenosoituksista, niiden osanottajien pukeutumisesta voi nähdä silmiinpistäviä yhtäläisyyksiä, vaikka itse protestien välillä on useita vuosikymmeniä.

Mitä tulee viime vuosina räjähdysmäisesti kasvaneeseen Black Lives Matter-liikkeen, menneisyyden protestipukeutumisen jäljittely on täysin tarkoituksellista. Pukeutumalla samalla tavoin kuin edeltäjänsä aikoinaan mielenosoittajat vaikuttavat haluavan muistuttaa, etteivät ajat ja asenteet todellisuudessa ole muuttuneet niin paljon, kuin monet haluavat uskoa.

KANSALISOIKEUSLIIKE

Aikana, jolloin tummaihoisia amerikkalaisia syrjittiin avoimesti minne tahansa he menivät, pukeutuminen ja se, miten he kantoivat itsensä, oli ratkaisevan tärkeää. Heillä oli altavastaajan rooli,

ja heidän oli keksittävä keinoja tuoda itsensä esiin positiivisessa valossa. Kunnioitettavuuspolitiikan (englanniksi respectability politics) konsepti oli tuolloin keskeinen – idea siitä, että syrjäytettyyn ihmisryhmään kuuluvat yksilöt voisivat parantaa asemaansa ja säästyä ennakkoluuloisilta asenteilta, jos he noudattavat valtavirran määrittämiä pukeutumis- ja käyttäytymismalleja (Dictionary.com 2011).

Siksi monissa kansalaisoikeusliikkeen mielenosoituksissa useat, mukaan lukien liikkeen johtajat ja puhemiehet, pukeutuivat pukuun, solmioon tai siistiin mekkoon (kuva 19). Ajatuksena oli, että kun mielenosoittajia näytetään televisiossa ja uutiskuvissa, yleisö sekä ottaisi heidät vakavammin että asennoituisi heihin ja heidän ajamansa aatteeseen positiivisemmin, jos he ovat pukeutuneet siististi ajalle tyypillisen pukukoodin mukaan. (Grechko 2020 & PBS 2021 & Shuck 2020.)

Siten ihmiset olisivat myös vastaanottavampia sille, mitä mielenosoittajat yrittivät tuoda esille. Ja niin myös kävi: kun uutislehtiin ilmestyi kuvia poliiseista kastelemassa rauhanomaisia, siististi pukeutuneita mielenosoittajia letkulla Alabamassa vuonna 1963, ihmiset järkyttyivät ja selvästi tunsivat empatiaa protestoijia kohtaan - suureksi osin varmasti juuri heidän vaatetuksensa takia. Tapauksen jälkeen ei mennyt kauaa, kun silloinen presidentti John F. Kennedy piti käänteentekevän puheen kansalaisoikeuksista, joka johti lopulta lakien muuttamiseen hänen kuolemansa jälkeen. (Grechko 2020 & PBS 2021 & Shuck 2020.)

Kuva 19. Kansalaisoikeusliikkeen mielenosoittajia (Valentine)

HISTORIASTA INSPIROITUMI- NEN BLACK LIVES MATTER- MIELENOSOITUKSISSA

Kesäkuussa 2020 eräs Harlemlainen stylisti kutsui paikallisia miehiä pukeutumaan parhaimpiinsa ja kerääntymään mielenilmaukseen poliisin käsissä menehtyneen George Floydin muiston kunnioittamiseksi. Yli tuhat miestä päätyi marssimaan Harlemin kaduilla yllään juhlava asu - useilla musta tai värikäs puku kravatteineen (kuva 20). Osalla oli pu-vuntakkiensa alla Black Lives Matter-paita tai Black Power-pinssi, ja jotkut saapuivat paikalle tyylikkäissä päähineissä. Asut olivat osaksi kunnianosoitus Floydille - kuin hautajaisasu-, osaksi viittaus vuosikymmenien ta-kaisiin kansalaisoikeusprotesteihin, ja osaksi pyrkimys muuttaa mielikuvaa, joka monilla amerikkalaisilla on siitä, miltä musta mies näyttää ja miten hän pukeutuu. (Grechko 2020 & Nnadi 2020.)

Mediassa stereotyyppinen tummaihoisen mies pukeutuu usein huppareihin, tenna-reihin ja löysiin farkkuihin. Hän puhuu ja elehtii tietyllä tavalla. Mielenilmauksen yksi tarkoitus oli epäilemättä myös näyttää, että afroamerikkalaiset eivät mahdu vain yhteen muottiin – he voivat näyttää tyylikkäiltä ja juhmallisilta niin halutessaan. He eivät ole ihonvärinsä takia uhkaavia tai lainsuojat-tomia, vaan aivan yhtä monimuotoisia kuin kaikki muutkin. Ja vaikka he pukeutuisivatkin kuten televisiossa nähdyt stereotyyppiset vastakappaleensa, se ei vähennä heidän ihmisarvoaan.

Vastaavanlainen marssi järjestettiin sama-na kesänä myös South Carolinassa. Tähän marssiin osallistui sekä miehiä että naisia, kaikilla yllään omanlaisensa juhlavaatteet tyllimekoista kauluspaitoihin ja värikkäisiin housuihin. Yksi mielenilmauksen järjestäjistä sanoi, että marssin avulla osanottajat ha-lusivat surullisista tapahtumista huolimatta juhlistaa afroamerikkalaista yhteisöä pukeu-tumalla hyvin ja edustamalla sitä ylpeydel-lä, rikkoen rasistisia stereotypioita. Samalla marssi oli kunnianosoitus menneisyyden kansalaisoikeustaistelijoille. (Friedman 2020.)

Juhlavasta pukeutumisesta huolimatta kyse oli muustakin kuin voimaannuttavasta pa-raatista – osanottajien kasvoja peittävät mustat maskit, joihin oli painettu tekstejä kuten BLM (Black Lives Matter) tai George (Floyd) muistuttivat, miksi osanottajat ko-koonoutuivat paikalle.

Kuva 20. Mielenosoittajia Harlemissa kesällä 2020
(Reid 2020)

Black Lives Matter-mielenosoituksissa on jäljitelty myös The Black Panthers-organisaation tyyliä (kuva 21). Ikonisiksi muodostuneita Mustien panttereiden vaatekappaleita on näkynyt niin ruohonjuuritason mielenilmauksissa kansainvälisesti, kuin myös muotinäytöksissä ja performansseissa. Esimerkiksi poplaulaja Beyoncé esiintyi vuoden 2016 Super Bowl-väliaikashow'ssa taustatanssijoiden kanssa, jotka olivat pukeutuneet tiukkoihin nahka-asuihin ja mustaan baskeriin.

Vaikka organisaatio ja osa sen toimista itsessään olivat kiistanalaisia, se, että vielä vuosikymmenten jälkeen heidän pukeutumistaan jäljitellään kertoo, että Pantterit koetaan eräänlaisena vastarinnan idolina ja esikuvana. Laittamalla baskerin päähänsä nykymielenosoittaja voi kenties ajatella kanavoivansa menneiden vuosikymmenten taisteluhenkeä ja samalla voimaantua siitä, tai ainakin tunnistaa ja kunnioittaa mielenosoittamisen historiaa.

Kuva 21. Mielenosoittaja baskerissa ja nahkatakissa Black Lives Matter-protestissa Helsingissä vuonna 2020 (Sayyad 2020)

3.3 mielenosoitus- pukeutumisen tarpeet

Edellä on käynyt ilmi, että mikäli mielenosoittajat haluavat tehdä erityisen vaikutuksen protestoidessaan, mielenosoitusvaatteiden on hyvä olla jollain tavalla näyttäviä ja mieleenpainuvia. Oli kyseessä sitten kokonainen uniformu tai tietynlainen päähihne, on hyödyllistä, että se auttaa tuomaan haluttua sanomaa esiin visuaalisesti. Mutta entä mielenosoitusvaatteiden käytännölliset tarpeet? Mitä asioita täytyisi ottaa huomioon pukeutuessa mielenilmausta varten, jos ulkonäköasiat asetetaan toissijaisiksi? Mitä ominaisuuksia mielenosoitusvaatteilta vaaditaan, jotta mielenosoittaja tuntisi olonsa mahdollisimman mukavaksi? Entä mitä vaatimuksia potentiaalinen ulkopuolisen tahon väliintulo tai vaaratilanne asettaa mielenosoituspukeutumiselle?

3.3.1 funktionaalisuus

Tyypillisimmin mielenosoitukset tapahtuvat ulkona, ja niissä seistään, kävellään tai istutaan. Nämä kaksi seikkaa asettavat jo paljon erilaisia vaatimuksia mielenosoitusvaatteille. Protestit voivat kestää useita tunteja, riippuen niiden muodosta, ja kuten missä tahansa muussa ulkona tapahtuvassa aktiviteetissa, myös mielenosoituksissa on otettava sääolosuhteet huomioon. Kerrospukeutuminen on suotavaa, mikäli ilman lämpötila vaihtelee mielenosoituksen aikana. Näin vaatekerroksia voidaan lisätä ja poistaa tarpeen mukaan. Mitä tulee asun yleiseen siluettiin, vartaloa myötäilevät - ei löysät muttei myöskään liian tiukat - vaatteet ovat käytännölliset, sillä ne eivät rajoita liikkumista, eivätkä jää helposti kiinni mihinkään.

Päällystakin tai pusakan olisi hyvä olla veden- ja tuulenpitävää materiaalia kuten polyesteria.

Vuodenajasta riippuen paras takki on kevyt ja liikkumista rajoittamaton, mutta joka kuitenkin pitää käyttäjänsä lämpimänä. Mikäli mielenosoittajalla on päällään esimerkiksi sloganpaita, jonka hän haluaa olevan näkyvillä mielenosoituksen ajan, läpinäkyvä sadetakki on hyvä vaihtoehto. Takissa on hyvä olla myös suljettavat taskut, sillä koska mielenosoituksissa on usein suuri määrä osallistujia ja niissä ollaan muiden ihmisten kanssa lähekkäin, on turvallisempaa kantaa puhelinta ja lompakkoa taskussa kuin irtonaisessa laukussa. Siten kantamukset eivät myöskään häiviä helposti. Päällystakin alla olevan paidan on edullista olla luonnonkuidusta, kuten esimerkiksi puuvillasta, valmistettu - siten se on ihoa vasten hengittävä ja miellyttävä jos mielenosoittaja hikoilee (Rudy 2017).

Tyköistuvat, pitkälahkeiset housut ovat käytännöllinen alaosa. Riippuen siitä, kuinka paljon ja kuinka kauan osanottaja on mielenosoituksessa liikkeessä, esimerkiksi joustavat ja virtaviivaiset juoksu housut tai farkut ovat toimiva valinta. On mahdollista, että mielenosoittaja kompastuu tai tulee tönäistykseen ihmispaljouden keskellä, ja siksi pitkät, kestävästä materiaalista valmistetut housut, jotka suojaavat kantajansa jalkoja naarmuilta, ovat myös lämpiminä kuukausina paras vaihtoehto (Rudy 2017).

Oli mielenosoitus sitten staattinen kokoon-
tuminen tai kävelyä vaativa marssi, mielen-
osoittajan kenkävalinta on erittäin tärkeä.
Parhaat kengät ovat sellaiset, jotka tukevat
jalkoja ja jotka eivät hierrä tai hankaa. Mie-
lenosoitukset järjestetään tavallisimmin
urbaanissa kaupunkiympäristössä, joten
esimerkiksi lenkkikengät, joissa on kovalle
alustalle muotoiltu iskua vaimentava pohja,
ovat hyvä vaihtoehto. Koska jalat hikoile-
vat helposti, kevyet kengät ja hengittävästä
materiaalista valmistetut sukat ovat käytän-
nölliset erityisesti lämpiminä kuukausina.
Toisaalta isoissa mielenilmauksissa on to-
dennäköistä, että osanottajat talloivat tois-
tensa varpaita. Tällöin voi olla edullista valita
jykevät kengät, joissa on vahvistettu ken-
gänkärki ja paksuhko pohja, kuten nahkai-
sissa maihinnousukengissä. Tällaiset kengät
suojaavat myös jalkoja kastumiselta parem-
min kuin lenkkikengät.

3.3.2 turvallisuus

Riippuen mielenosoituksen aiheesta ja ta-
vasta, mielenosoittajat saattavat joutua ti-
lanteisiin, joissa he kohtaavat aggressiota tai
muuta vastustusta ulkopuolisilta osapuolilta.
Mielenosoittajat voivat törmätä vihamieli-
seen käytökseen sivullisten toimesta, joka
voi ilmetä huuteluna,

uhkailuna tai pahimmillaan esimerkiksi tava-
roiden heittelynä mielenosoittajia päin. Kos-
ka mielenosoituksia monesti valokuvataan,
niiden osanottajien kasvokuvia voi päätyä
internetiin ja sosiaalisen median kana-
viin, joka puolestaan voi johtaa kyseisten
henkilöiden häiriköintiin - erityisesti jos ky-
seenomainen mielenosoitus vastusti tiettyä
henkilöä, ihmisryhmää tai heidän toimiaan
(Rudy 2017).

Vaaratilanteita voi myös syntyä mielenosoit-
tajien kesken. Mielenilmaukset ja protes-
tit nostavat monesti osanottajien tunteita
pintaan, ja kaikki ei aina suju suunnitelmi-
en mukaan, vaikka olisi etukäteen sovittu
rauhanomaisesta mielenosoituksesta. Mie-
lenosoittajat voivat tapella keskenään tai
haastaa riitaa ulkopuolisten tai tilannetta
valvovien poliisien tai järjestyksenvalvojien
kanssa. Koska mielenosoituksissa oles-
kellaan usein tiiviissä joukossa, tappelu tai
mellakointi voi helposti johtaa ulkopuolisten
loukkaantumiseen. Mielenilmauksen osan-
ottajat voivat myös yllättäen vahingoittaa
ympäristöä rikkomalla esimerkiksi ikkunoita.
Tällaisissa tapauksissa sattuu helposti myös
henkilövahinkoja.

Vaikka mielenosoitus olisi lähtökohtaisesti
rauhanomainen, jos osa sen osanottajista
rikkoo lakia tai esimerkiksi niskoittelee po-
liisille, muut mielenosoittajat voivat joutua
kärsimään siitä. Äärimmäisissä tilanteissa,
joissa mielenosoittaja ei tottele poliisin käs-
kyjä eikä suostu neuvottelemaan,

poliisi voi käyttää voimakeinoja esimerkik-
si mielenosoituksen hajottamiseksi (Poliisi
2021). Poliisi saattaa myös käyttää ylimitoi-
tettuja voimakeinoja rauhallisiin protestoijiin,
vaikka muita lievempiä keinoja olisi vielä
kokeilematta. Esimerkiksi vuoden 2020 lo-
kakuussa poliisi käytti Elokapina-järjestön
mielenosoittajiin pippurisuihketta, kun he is-
tuivat ajotiellä haitaten liikennettä (kuva 23).
Nousi keskustelua, toimiko poliisi oikein vai
syyllistyivätkö he pahoinpitelyyn. Aiheeseen
perehtyneen asiantuntijan mukaan mielen-
osoittajat olisi voitu esimerkiksi kantamalla
siirtää pois ajotieltä, ja että voimankäyttö
passiivisiin mielenosoittajiin oli tarpeetonta
(Valkama 2020).

Kuva 23. Poliisi käyttää pippurisuihketta Elokapinan
mielenosoittajiin Helsingissä vuonna 2020
(Lahti 2020)

Vaaratilanteita ei voi yleensä täysin ennakoida eikä siten myöskään välttää juuri muuten kuin toimimalla itse mielenosoituksissa mahdollisimman rauhallisesti ja lainkuuliaisesti. Tietyistä vaatevalinnoista voi kuitenkin olla apua ylimääräisten vahinkojen välttämiseksi. Mikäli epäilee kohtaavansa häirintää mielenosoituksessa tai sen jälkeen, hatulla tai huivilla ja aurinkolaseilla voi niin suojata identiteettiään kuin myös välttyä liialta altistumiselta auringolle (Rudy 2017). Lisäksi kasvomaskia, joka on muutenkin välttämätön varuste pandemia-aikana protestoiville, voi käyttää kasvojensa suojaamiseen.

Pitkähihaiset ja –lahkeiset vaatteet suojaavat ihoa niin mahdollisen kaatumisen aiheuttamilta naarmuilta, kuin myös polttavilta suiheilta ja muilta ärsyttäviltä aineilta. Kerros-pukeutuminen on myös suositeltavaa siltä varalta, että joutuu tekemisiin haitallisten aineiden kanssa – siten aineelle altistunut ulommainen vaatekerros voidaan poistaa (Kern 2020). On myös hyvä välttää kantomasta mukanaan isoa laukkua näpistysvaaran vuoksi, ja suosia enemmän vaatteita, joissa on suljettavat taskut.

4. loppupäätelmät

4.1

yhteenveto

Kun aloitin tutkimuksen opinnäytetyötäni varten, käsitykseni mielenosoituspukeutumista rajoittui lähinnä kantaaottaviin t-paitoihin ja rintaliivien polttamiseen. Tutkimusta tehdessäni yllätyin toistuvasti kiinnostavien tapausesimerkkien määrästä ja siitä, miten erilaisilla tavoilla mielenosoittajat ovat käyttäneet pukeutumista hyödykseen niin historiallisesti kuin myös lähivuosina. Esimerkkejä oli niin paljon, että aiheesta saisi varmasti pitkän väitöskirjan tai muun vastaavan julkaisun. Niin ollen kaikki tutkimuksessa löytämäni tapaukset eivät millään mahtuneet tähän opinnäytetyöhön mukaan.

Oleellinen havainto, joka koskee kaikkia tutkimiani tapausesimerkkejä, on se, miten vahvasti mielenosoittajat ovat luottaneet vaatteidensa visuaalisuuteen ja symboliikkaan, ja antaneet niiden puhua puolestaan. Sekä vuosikymmenien takaisista että nykyaikaisista esimerkeistä löytyi mielenosoituksia, joissa osanottajilla ei ollut kylttejä eikä verbaalista hokemaa – vain itsensä ja tietynlainen asu. On myös kiinnostavaa, miten tietty vaate tai asukokonaisuus voi luoda todella suurienkin ihmisjoukkojen keskuuteen yhteenkuuluvuuden ja voimaantumisen tunteita, kuten The Pussyhat Project-esimerkissä.

On todella vaikuttava ja liikuttava näky, kun kymmenet tuhannet ihmiset kokoontuvat yhteen saman aiheen äärelle osoittamaan mieltään, yllään jokin yhtenäinen vaatekappale. Jo pelkissä kuvissa vastaavista mielenosoituksista on käsinkosketeltavaa voimaa, vaikkei edes tietäisi mielenilmauksen aihetta.

Mielenkiintoista on myös se, miten yksittäisellä vaatekappaleella on voima laittaa yksilöt samaan kategoriaan ihmisten mielessä, ja joissain tapauksessa jopa leimata heidät. Yhtenäisten asujen merkitsevä voima on huomattava, kuten keltaisten liivien tapaus ja *Make America Great Again*-hatut osoittivat. Näistä jälkimmäiset myös näyttivät, miten yksinkertainen päähine viattoman oloisella tekstillä voi polarisoida ja provosoida ihmisiä, riippuen heidän poliittisesta vakauksestaan tai vastaavista seikoista.

Minut myös yllätti hieman, miten kauan vaatteita on hyödynnetty mielenosoituksen välineenä. Aiheen historia ulottuu varmasti vieläkin kauemmas, kuin oma tutkimukseni. Oli kiinnostavaa löytää yhtäläisyyksiä ja tarkoituksellisia kontekstuaalisia viittauksia nykymielenosoitusten ja vuosikymmenten tapausten välillä. Se osoittaa, että vaikka ajat ovat muuttuneet ja teknologia kehittynyt, ja että vaikka mielenosoituksia järjestetään nykyään tiheämpään tahtiin, ihmisten halu toimia ja ottaa kantaa ei ole muuttunut.

Jo vuosikymmeniä sitten keksittiin mie-
leenpainuvia keinoja protestoida avaa-
matta suutaan, ja nykymielenosoittajat
ovat entistä luovempia. Kantaa ottami-
nen on epäilemättä trendi, ja sen myötä
tavat osoittaa mieltään vaatteiden avul-
la tulevat varmasti muuttumaan tulevai-
suudessa entistä monimuotoisemmiksi ja
mielikuvituksellisemmiksi.

4.2

arviointi & pohdinta

TYÖN ARVIOINTI

Taustatietoa etsiessäni en juuri löytänyt ai-
heesta tieteellisiä tekstejä tai tutkimuksia.
Tutkimukselliset artikkelit, joihin törmäsin,
käsittelivät lähinnä mielenosoituksia ja kan-
salaistottelemattomuutta yleisellä tasolla.
Historiaesimerkeissä käsittelemistäni useita
vuosikymmeniä vanhoista mielenilmauksista
löytyi jonkun verran virallisempia tekstejä,
mutta nekin käsittelivät enimmäkseen itse
ilmiöitä tai kyseessä olevia henkilöitä, ei-
vätkä niinkään pukeutumista laajasti. Vaat-
teiden visuaalisesta ilmaisuvoimasta ylei-
sesti löytyi jonkun verran materiaalia, mutta
nekään eivät suoranaisesti käsitelleet juuri
mielenosoituspukeutumista.

Tärkeimpänä lähteenä tutkimuksessani toi-
mivat uutisartikkelit ja –kuvat. Aihe on laaja
ja tapausesimerkkejä on paljon, joten koko-
naisuus on melko sirpaleinen, mutta mie-
lestäni onnistuin jäsentelemään tekstin ja
luomaan koheesiota kiitettävästi. Tuloksena
syntynyt teksti on melko kattava katsaus
niin viime vuosien kuin historiallisesti mer-
kittävien tapausesimerkkien mielenosoitus-
vaatetukseen. Eri esimerkkejä olisi voinut
tarkastella vieläkin syvällisemmin, mutta
silloin esimerkkien määrää olisi ajankäytön
takia täytynyt vähentää. Halusin työssäni
löytää tasapainon laadun ja määrän välillä.

Olisin saanut konkreettista tarttumapintaa
työhöni esimerkiksi järjestämällä kyselytut-
kimuksen mielenosoituksien osallistujille,
jossa tiedusteltaisiin heidän kokemuksiaan
ja motiivejaan mielenosoituksissa. Jätin sen
tällä erää toteuttamatta ajanpuutteen vuok-
si, mutta halutessani kehittää tutkimustyötä
pidemmälle, voin mahdollisesti toteuttaa sen
myöhemmin.

TYÖN MERKITYS & JATKOKEHITYSPOTENTIAALI

Tekemääni tutkimusta apuna käyttäen voisi
joko konseptitasoisesti tai tuotteistamalla
suunnitella esimerkiksi kantaaottavan vaa-
temalliston jollekin aktivismijärjestölle, jon-
ka tuotot käytettäisiin järjestön toiminnan
tukemiseen.

Käsittelin työssäni niin mielenosoitusvaatei-
den esteettisiä kuin funktionaalisia ominai-
suuksia ja tarpeita, ja tekemiäni huomioita
voisi hyödyntää tuotesuunnittelussa. Tämä
on potentiaalinen idea, johon voin itse mah-
dollisesti tarttua tulevaisuudessa.

Tutkimus auttoi minua itseäni suunnittelijana
tarkastelemaan mielenosoitusvaatteita – ja
vaatteita ylipäätään - uudesta näkökulmas-
ta, ja uskon, että muutkin aiheesta kiinnos-
tuneet suunnittelijat voivat löytää työstäni
kiinnostavia näkökulmia ja huomioita. Kes-
keinen haaste, mitä tulee mielenosoitus-
vaatteiden suunnitteluun, on niiden funkti-
onaalisten ja visuaalisten ominaisuuksien
tasapainottaminen.

lähteet

BBC News. 2019. Do today's global protests have anything in common? Saatavissa: <https://www.bbc.com/news/world-50123743>

BBC News. 2019. What does this hat mean to Americans? Video. Saatavissa: <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-48665944>

Beaumont, P., Holpuch, A. 2018. How The Handmaid's Tale dressed protests across the world. The Guardian. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/03/how-the-handmaids-tale-dressed-protests-across-the-world>

Bell, M. 2019. Gilets jaunes movement sprang from nowhere to stun France. One year on, it's in desperate search of a direction. CNN. Saatavissa: <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/president-kennedy-civil-rights/>

Benjamin, P. 2019. The meaning behind Extinction Rebellion's red-robed protesters. Dazed. Saatavissa: <https://www.dazeddigital.com/politics/article/44238/1/meaning-behind-extinction-rebellions-red-robed-protesters-london-climate-change>

Blackman, C. 2015. How the Suffragettes used fashion to further the cause. The Guardian. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/fashion/2015/oct/08/suffragette-style-movement-embraced-fashion-branding>

Buchanan, L., Bui, Q., Patel, J. 2020. Black Lives Matter may be the biggest movement in U.S. history. The New York Times. Saatavissa: <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html>

Chrisafis, A. 2018. Who are the Gilets Jaunes and what do they want? The Guardian. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/world/2018/dec/03/who-are-the-gilets-jaunes-and-what-do-they-want>

Cigainero, J. 2018. Who Are France's Yellow Vest Protesters, And What Do They Want? NPR. Saatavissa: <https://www.npr.org/2018/12/03/672862353/who-are-frances-yellow-vest-protesters-and-what-do-they-want>

Cochrane, L. 2019. Extinction Rebellion stage funeral at London fashion week finale. The Guardian. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/fashion/2019/sep/17/extinction-rebellion-stage-funeral-at-london-fashion-week-finale>

Color psychology. 2020. Saatavissa: <https://www.colorpsychology.org/>

Community Law. 2021. Different types of protests. Saatavissa: <https://communitylaw.org.nz/community-law-manual/chapter-4-activism/different-types-of-protests/>

Dictionary.com. Respectability politics-käsitteen selitys. Saatavissa: <https://www.dictionary.com/browse/respectability-politics>

Elokapina. 2020. Instagram-julkaisu. Saatavissa: https://www.instagram.com/p/CF_oa85BHJJ/

Farra, E. 2019. Extinction Rebellion Is Protesting London Fashion Week With "Die Ins" and a Funeral. Vogue. Saatavissa: <https://www.vogue.com/slideshow/extinction-rebellion-london-fashion-week-climate-change-protests>

Finkelstein, A. 2017. SILENCE=DEATH: How an iconic protest poster came into being. Lithub. Saatavissa: <https://lithub.com/silence-death-how-an-iconic-protest-poster-came-into-being/>

Friedman, V. 2020. The dress code of the uprising. The New York Times. Saatavissa: <https://www.nytimes.com/2020/06/16/fashion/the-dress-codes-of-the-uprising.html>

Gammage, J. 2017. Cat ears and attitude - women embrace 'Pussy Hats' for March on Washington. The Philadelphia Inquirer. Saatavissa: https://www.inquirer.com/philly/news/20170119_Cat_ears_and_attitude_-_women_embrace__Pussy_Hats__for_March_on_Washington.html

Grechko, I. 2020. From All-White To Sunday Best: The Meanings Behind A Century of Protest Uniforms. Refinery29. Saatavissa: <https://www.refinery29.com/en-us/2020/09/9991107/protest-fashion-clothing-uniform-history-blm>

Hamasaki, S. 2017. Pussyhat Project tops off Women's March on Washington. CNN Politics. Saatavissa: <https://edition.cnn.com/2017/01/20/politics/pussyhat-project-washington-march-trnd/index.html>

Hargrove, C. 2017. Bridget Todd Wears a Make America Great Again Hat for Black Lives Matter Supporters. Teen Vogue. Saatavissa: <https://www.teenvogue.com/story/make-america-great-again-black-lives-matter-hat-bridget-todd-viral>

HBO Nordic. The Handmaid's Tale. Saatavissa: <https://fi.hbonordic.com/series/the-handmaids-tale/19ad2ad3-a06a-43e9-b927-9fe70acd94fd>

Herrman, J. 2020. What does the MAGA hat mean now? The New York Times. Saatavissa: <https://www.nytimes.com/2020/11/13/style/election-maga-hat.html>

Hess, L. 2018. A brief history of the political t-shirt. Dazed. Saatavissa: <https://www.dazeddigital.com/fashion/article/39007/1/brief-history-of-political-t-shirt-westwood-katharine-hamnett-frank-ocean-che>

Highsnobiety. 2016. How the Black Panthers influenced today's music & fashion. Saatavissa: <https://www.highsnobiety.com/p/black-panther-party-influence-music-fashion/>

Kern, M. 2020. A guide to protesting: What to know, wear, and bring. Mashable. Saatavissa: <https://mashable.com/article/what-to-know-wear-bring-to-a-protest/?europa=true>

Lee, M. The sanctity of the Black Panther uniform. Mission. Saatavissa: <https://missionmag.org/the-sanctity-of-the-black-panther-uniform/>

Lubitz, R. 2016. From Suffragettes to BLM, the Unexpected Ways That Protesters Have Utilized Fashion. Mic. Saatavissa: <https://www.mic.com/articles/149194/from-suffragettes-to-blm-the-unexpected-ways-that-protesters-have-utilized-fashion>

Mcconnell, K. 2020. Protest as fashion, fashion as protest. CR Fashion Book. Saatavissa: <https://www.crfashionbook.com/fashion/a32746575/protest-fashion-beret-suffragette-white-pussyhat/>

Mower, S. 2017. Katharine Hamnett, London's Activist Fashion Warrior, Is Back With a Sustainable Buy-Now Collection. Vogue. Saatavissa: <https://www.vogue.com/article/katharine-hamnett-launches-sustainable-buy-now-collection>

Nnadi, C. 2020. In Harlem, a Group of Black Men Pays Their Respects to George Floyd in Impeccable Style. Vogue. Saatavissa: <https://www.vogue.com/article/george-floyd-100-black-men-memorial-harlem-gabriel-garmon-james-felton-keith-bradon-waight-tiffany-rea-fisher-harold-waight>

Ortiz, M. 2013. Deconstructing the uniform. Psychology Tomorrow Magazine. Saatavissa: <https://psychologytomorrowmagazine.com/deconstructing-the-uniform/>

Ovide, S. 2020. How social media has changed civil rights protests. The New York Times. Saatavissa: <https://www.nytimes.com/2020/06/18/technology/social-media-protests.html>

PBS. John F. Kennedy's address on civil rights. Saatavissa: <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/president-kennedy-civil-rights/>

Poliisi. 2020. Yleiset kokoukset ja mielenosoitukset. Saatavissa: <https://poliisi.fi/yleiset-kokoukset-ja-mielenosoitukset>

Rhodes, J. 2017. Framing the Black Panthers: The Spectacular Rise of a Black Power Icon. University of Illinois Press. Saatavissa: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.saimia.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMTQyNTE0N19fQU41?sid=6173c2ac-ae16-4ce9-a6f7-263d504373c1@sdv-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1>

Rudy, F. 2017. What should I wear to a protest? Saatavissa: <https://crf-pdx.medium.com/what-should-i-wear-to-a-protest-fe18a43fca51>

Sibbles, E. 2009. Get it off your chest. The Guardian. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2009/jun/19/slogan-t-shirts-hamnett>

Sterman, S. 2011. The protective role of uniforms and their communication power in society. TEDI. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/279672624_THE_PROTECTIVE_ROLE_OF_UNIFORMS_AND_THEIR_COMMUNICATION_POWER_IN_SOCIETY

Shuck, D. 2021. Martin Luther King Jr. And the workwear of civil rights. Heddels. Saatavissa: <https://www.heddels.com/2020/01/martin-luther-king-jr-and-the-radical-styles-of-civil-rights-activism/>

The Pussyhat Project. 2016. Our mission. Saatavissa: <https://www.pussyhatproject.com/blog/2016/11/22/our-mission>

Tobin, O., Willis, E. 2019. Extinction Rebellion activists gather in Hyde Park to mark end of disruptive protests with 'closing ceremony.' Evening Standard. Saatavissa: <https://www.standard.co.uk/news/london/extinction-rebellion-protesters-gather-in-london-to-mark-end-of-demonstrations-with-closing-ceremony-a4126796.html>

Valkama, H. 2020. Asiantuntija: Kaasusumuttimen käyttö rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan oli ylimitoitettua, poikkeaa poliisin aiemmasta linjasta. Yle Uutiset. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11578385>

Whitfield, Z. 2019. What does it mean to be political with fashion in 2019? Refinery29. Saatavissa: <https://www.refinery29.com/en-gb/politics-in-fashion>

Ziege, N. 2019. The importance of clothing in 1960s protest movements. Western Kentucky University. Saatavissa: https://digitalcommons.wku.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1814&context=stu_hon_theses

kuvalähteet

Kuva 1. Fenton, D. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://theintercept.com/2015/08/16/black-panthers-blacklivesmatter/>

Kuva 2. Isore, V. 2018. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.la-croix.com/France/Politique/Gilets-jaunes-gouvernement-voie-difficile-dialogue-2018-11-28-1200986145>

Kuva 3. Katharine Hamnett London. Don't Shoot Charity T-shirt. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa https://katharinehamnett.com/eur/don-t-shoot-short-sleeve-t-shirt-1?__from_store=gbp

Kuva 4. Freshjive. Black is not a crime Tee. Viitattu 7.4.2020. Saatavissa <https://www.freshjive.com/products/black-is-not-a-crime-tee-black?variant=21590530195545>

Kuva 5. Getty Images. 1984. Prime Minister Margaret Thatcher and Katharine Hamnett. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.com/article/katharine-hamnett-launches-sustainable-buy-now-collection>

Kuva 6. Lithub. SILENCE=DEATH poster. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://lithub.com/silence-death-how-an-iconic-protest-poster-came-into-being/>

Kuva 7. Douliery, O. 2020. Demonstrators raise their fists at the Lincoln Memorial on June 6, 2020, in Washington. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://blackandmagazine.com/2020/08/a-look-at-black-protest-fashion/>

Kuva 8. Costa, J. 2020. Thousands of protesters gathered at Peters Park in Boston to demonstrate against police brutality. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.wbur.org/news/2020/05/30/boston-protests-george-floyd-photos>

Kuva 9. Brenner, T. 2018. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.nytimes.com/2020/11/13/style/election-maga-hat.html>

Kuva 10. Emma Tolkin.com. Black Lives Matter MAGA-style red hat. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.emmatolkin.com/product-page/black-lives-matter-red-hat-donation-included>

Kuva 11. Getty Images. 1915. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.crfashionbook.com/fashion/a26261899/the-history-of-women-wearing-suffragette-white/>

Kuva 12. Library of Congress. 1917. Silent Protest Parade. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.miamiherald.com/opinion/op-ed/article164116762.html>

Kuva 13. Fremson, R. 2017. The Pussyhat Project. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.nytimes.com/2017/01/21/us/womens-march.html>

Kuva 14. Mepsted, S. 2019. Extinction Rebellion's red-robed protesters. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.dazeddigital.com/art-photography/gallery/26469/4/the-invisible-circus-at-extinction-rebellion>

Kuva 15. Klink, I. 2019. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.com/slideshow/extinction-rebellion-london-fashion-week-climate-change-protests>

Kuva 16. **Kuva 15.** Klink, I. 2019. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.com/slideshow/extinction-rebellion-london-fashion-week-climate-change-protests>

Kuva 17. **Kuva 15.** Klink, I. 2019. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.com/slideshow/extinction-rebellion-london-fashion-week-climate-change-protests>

Kuva 18. Rourke, M. 2018. A unidentified woman protests at Broad Street for the pending arrival of Vice President Mike Pence at the Union League, in Philadelphia, Monday, July 23, 2018. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.inquirer.com/philly/opinion/commentary/the-handmaids-tale-pence-protest-opinion-20180727.html>

Kuva 19. Valentine, H. Civil Rights protesters. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://wwd.com/fashion-news/fashion-features/protest-fashion-black-civil-rights-black-panthers-blm-1234715312/>

Kuva 20. Reid, I. 2020. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.com/article/george-floyd-100-black-men-memorial-harlem-gabriel-garmon-james-felton-keith-bradon-waight-tiffany-reafisher-harold-waight>

Kuva 22. Sayyad, N. 2020. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.ruskeattytot.fi/rtmedia/blmfinlandddocumented>

Kuva 23. Lahti, J. 2020. Poliisi käytti pippurisumutetta mielenosoittajia vastaan Kaisaniemenkadulla. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://yle.fi/uutiset/3-11687068>

Kansikuva Pillsbury, M. 2017. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.nytimes.com/2017/02/07/magazine/how-a-fractious-womens-movement-came-to-lead-the-left.html?mcubz=0>

Kuva s.4 Nurphoto. 2019. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.vogue.co.uk/news/article/extinction-rebellion-fashion-act-now>

Kuva s.7 Pillsbury, M. 2017. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.nytimes.com/2017/02/07/magazine/how-a-fractious-womens-movement-came-to-lead-the-left.html?mcubz=0>

Kuva s.10 Bam Bam, S. 2019. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.dazeddigital.com/politics/article/44238/1/meaning-behind-extinction-rebellions-red-robed-protesters-london-climate-change>

Kuva s.33 Mboup, S. 2020. Viitattu 7.4.2021. Saatavissa <https://www.ruskeattytot.fi/rtmedia/blmfinlandddocumented>